Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ШАЪБОН, 23-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ҲУТ, 9-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1992 ЙИЛ 27 ФЕВРАЛЬ, ПАЙШАНБА 42-СОН • 293 • | НАРХИ обуначига 15 тийин, сотувда 60 тийин.

Нонинг борми — мустақилсан!

ГАПНИ ОШАБ БЎЛМАС

«Нўноқ мерган оқсоқ қуён излар» деган гап бор. Қўлидан бирор иш келмайдиган, ношуд, бунинг устига дангаса одам чинакамига ҳаракат қилмай, осон, жони койимайдиган йўл излайди. Бунақаларни тайёрга айёр, дейишади. Лекин ўша «тайёр»нинг ўзи бўлмаса-чи? Кийим-кечак ёки бошпанасиз яшаш мумкиндир, бироқ нонсиз бир кунни амаллаб ўтказарсизу иккинчи кунга етишингиз амри маҳол!

Шундай бўлиб келди: дўконлару пештахталарда, савату дастурхонларда, бозорнинг энг гавжум нуқталарию расталарида кўзга тўтиё қилишга арзийдиган нон сувтекин нархда сотилди. Харид қилишу истеъмол меъёри бузилди, натижада қотган нон бўлаклари (кўп ҳолларда бутуни ҳам) молхонадаги охурлару ахлат яшикларида увол бўла бошлади. Неки хор бўлса — зор қилар, дейдилар. Ҳозир дўконларда нонга навбатга турганларнинг охири кўринмайди.

Мустақиллигимизнинг дастлабки кунлариданоқ халқни ун маҳсулотлари билан таъминлашда мувозанат бузила бошлади. Иқтисодий таназзул, республикалараро алоқа ришталарининг чатчат узилиб кетганлиги, аввал тузилган шартномалар бир пул бўлиб қолганлиги, нарх-навонинг тинмай ўсиши сабаб бунга.

Бу ёғига «ўзинг учун ўл етим» қабилида кун кўришимизга тўғри келади. Ун маҳсулотларига бўлган эҳтиёжимиз янада пухтароқ чора-тадбирлар кўришга мажбур этмоқда.

Яқинда Қўқондаги ун комбинати жамоаси корхонани қайта жиҳозлади. Швейцариянинг «Бюлнер» фирмаси кўмагида янги мослама ўрнатилди. Дастлабки кунларданоқ корхонанинг ишлаб чиқариш самарадорлиги бир неча баробар ўсди.

Агрегатни ўрнатишдан асосий мақсад заводни юқори даражада автоматлаштиришдир. Чунки эски техника воситалари асосан қўл меҳнатига мўлжалланганди. Олий нав ун умуман ишлаб чиқарилмас, эски қурилмаларда бунинг иложи ҳам йўқ эди. Тегирмон бўлими ҳавоси доимо ифлос бўларди. Мана энди иқлим мусаффолашди: ҳам ҳаво сўрғичлар, ҳам сузгич (фильтр)лар бетиним ишлаб турибди.

Чет эл қурилмаси жон роҳати бўлди. Ишлаб чиқариш жараёни тугмачалар орқали битта жойдан бошқарилади. У корхона жамоасини оғир қўл меҳнатидан халос этди.

— Янгиликнинг шарофати туфайли яна бир қулайликка эришдик, — дейди уста Муҳаммадали Қўзибоев. — Саккизта механик тарози узлуксиз ишлаб тургани учун бригада пудратини жорий қилиш иложи йўқ эди. Чунки қайси сменада қанча буғдой исроф қилинганию, қанчаси чиқит бўлганини аниқлаш мумкин эмасди. Энди эса 29 та автомат тарози ишлаб турибди, уларда ҳар бир сменанинг иш натижаси худди кўзгудагидек аниқ акс этади.

Қурилманинг ўткир «кўз»лари ҳар қандай нуқсону қўл учида бажарилган ишни бир зумда фош қилади, яъни масъулиятсизликка йўл қўйилган тақдирда махсус мосламалар бутун технологияни тўхтатиб қўяди. Демак, маҳсулотнинг юқори сифати ҳам кафолатланган. Қайта жиҳозланган корхона кунига 370 тоннадан зиёд ун чиқармоқда.

Бободеҳқон меҳнатдан қочмайди, у ҳеч қачон панд бермаган. Худо хоҳласа, бу йил ҳам мўл-кўл дон ҳосили етиштирилади. Лекин унинг нонга айланиш-айланмаслиги тегирмончининг қай даражада ишбилармонлигига боғлиқ. Гапни ошаб бўлмагани каби нонсиз яшаб бўлмайди. Зеро, тўкинлигимиз дастурхонимиздаги нондан бошланади.

Пўлат ЖОЗИЛОВ.

СУРАТДА: ун тортиш бўлимининг устаси Нўъмонжон Олимов (чапда) ва оператор Эътиборхон Жўраева.

Ш. АЛИМОВ олган сурат.

(ЎзАХБОР).

ҲАМРОҚУЛ РИЗО,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

БУҒДОЙЗОРДА ОТАМ ҲАЙКАЛИ

«ХАЛҚ СЎЗИ»ДА «НОНИНГ БОРМИ — МУСТАҚИЛСАН» МАҚОЛАСИНИ ЎҚИБ

Баҳорим—бахтли дам, ҳайдаларди қўш,
Қўшни ҳайдаганга бериларди нон.
Асқар тоғ бошига тиғ урмай қуёш,
Мен ҳам қўш ҳайдашга келардим шу он.

Хаёл асир эди бир бурда нонга,
Бурда нон — бир кунлик меҳнатга гаров.
Дармон бўлганида ўша нон жонга,
Кўзимда порларди ҳузурбахш олов.

Қалбида ёнмаса оташнинг шавқи,
Чолдай мункаяди баркамол йигит.
Бир бурда нон дея қўш ҳайдаш завқи,
Эртанги кунларга туғдирар умид.

Шу умид буғдойнинг олтин бошоғин
Кўзларингга суртгин, дер эди ҳар он.
Шунда мен ўйлардим Саъдий сабоғин:
«Оғир мусибатдир гар бўлмаса нон!»

Бағримга босганча бир парча нонни
Шу кунги меҳнатдан рози бўлардим.
Бош узра кўтариб тубсиз осмонни,
Хазина топгандай уйга келардим.

Кўзларим уйқуга илинган маҳал
Ўзимни дунёда бахтли атардим.
Оқ тонгнинг шуъласи — уфқда зарҳал,
Тушда ҳам оқ нонга қўшиқ айтардим.

«Нон» дея мен ёниб куйлаётган чоғ,
Ўт тушди қишлоқнинг буғдойзорига.
Юрагимга кирди даҳшатли титроқ,
Чидолмай дўстларнинг оҳу зорига.

Беқасам тўнини ирғитиб ташлаб,
Отам чопиб кетди буғдойзор томон.
«Учирса, — дер онам кўзини ёшлаб,—
Буғдойнинг ёнмоғи, оҳ, қандай ёмон!»

Ўт билан олишиш осонми дерсиз,
Буғдойдан айрилиш ундан ҳам қийин!
Мен эрсам қўрқувдан турардим унсиз,
Авж олган оловга боққаним сайин.

Отам олов билан узоқ олишди,
Танаси неча бор ўт ичра қолди.
Ўт-олов отамга шердай ёпишди,
Йиқилди... Жонимни фарёдга солди.

«Отажоним» дея чинқирдим ногоҳ,
Қуча олмас эдим куйган танани.
Отам жон берарди ўт ичра, э воҳ,
Мен юта олмасдим заҳар ҳавони.

Одамлар келишди ҳай-ҳайлаб, шошиб,
Қўлларида кетмон, сув тўла челак.
Отам мурдасига бир-бир ёндошиб,
Туриб қолишарди иложсиз, бешак.

Кимдир оҳ тортади, кимдир йиғлар жим,
Кимдир елкам қучиб, бошим силайди.
Ака, сингилларим ва онажоним
Менинг юрагимни тирнаб йиғлайди.

Елғизлик онамнинг тутди қўлидан
Ва бахтин яримта айлади шу кун.
Қайғуриб тасодиф, бахтсиз ўлимдан
Йиғлади дунёни қоплаганда тун.

Кейин буғдойзорнинг бир чеккасида
Ҳайкал ўрнатдилар азиз отамга.
Мен сукут сақладим ҳайкал қошида,
Дардим сиғдиролмай ўтли танамга.

Ҳайкалнинг пойига биринчи гулни
Кўз ёш тўкиб қўйди онам муштипар.
Кейин қишлоқ томон бошладик йўлни,
Қишлоқ-чи, отамсиз ҳувиллаб турар.

Шу кун бевaликни ҳис этди онам,
Беванинг тунлари кўмирдан қаро.
Ҳар нафас бевани излаб юрар ғам,
Беванинг сўзлари, оҳ, мотамсаро.

Беванинг қозони ҳар кун қайнамас,
Бағрини қиймалар етишмовчилик.
Бевага фалакнинг офтоби кулмас,
Орзуси, тақдири отдай тушовлик.

Отам буғдойзорга ташларди нигоҳ,
Нигоҳи қопларди эди уфқни.
Мен унинг фикридан бўлгандим огоҳ:
«Кўксингга маҳкам бос нон ва қўшиқни!»

Отам орзусидир бўлиқ буғдойзор,
Буғдойзор қалбимда куй, қўшиқ бўлди.
Қаерда буғдой бор, унда отам бор,
Мана шу ишончга юрагим тўлди.

Лекин орамизда буғдойзор ерни
Кимки шоир каби ёниб севмаса,
Деҳқон манглайида кўринган терга
Содиқ фарзанд каби меҳр қўймаса,

Ундайлар илдизни кемирувчи қурт,
Ундайлар даврнинг шўм бир заволи.
Ундайлар ҳаётда пўкак янглиғ мўрт,
Ундайлар аёзнинг совуқ шамоли...

Мен улар ҳолига назар солган дам
Жигаримни бургут бир-бир чўқийди.
Кўзимдан юзимга оқиб тушган нам
Ундай ношукурга лаънат ўқийди.

РАҲБАРЛАРНИНГ ФИНЛЯНДИЯДАГИ УЧРАШУВЛАРИ

ХЕЛЬСИНКИ, 26 февраль. (РАТА—ТАСС мухбири Войтто Лескинен). Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо бўлган бир қанча давлатларнинг раҳбарлари — Беларусь Олий Кенгашининг раиси Станислав Шушкевич, Тожикистон Президенти Раҳмон Набиев, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ва Украина Президенти Леонид Кравчук Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган якунловчи ҳужжатни имзолаш тантанали маросимида қатнашиш учун Финляндияга келдилар. Улар бугун куннинг биринчи ярмида Финляндия Президенти Мауно Койвисто билан учрашдилар.

Алоҳида-алоҳида ўтган шу учрашувларнинг якунлари юзасидан журналистлар билан бўлган суҳбатда Президент маҳкамасининг бошлиғи Яакко Клемоланинг маълум қилишича, Молдова Президенти Мирча Снегур билан кеча бўлган учрашув каби бугунги учрашувлар вақтида Финляндия, Беларусь, Молдова, Тожикистон, Ўзбекистон ва Украина билан дипломатия муносабатлари ўрнатди. Финляндияга келган давлат бошлиқлари Президент Койвистога ўз мамлакатларига ташриф буюриш ҳақидаги таклифномаларни топширдилар. Бу таклифномаларни Президент мамнуният билан қабул этиб, ташрифларнинг аниқ муддатлари ҳақида кейинроқ келишиб олиш мумкинлигини таъкидлади.

Учрашувлар вақтида давлатларнинг бошлиқлари ўз мамлакатларининг Финляндия билан ҳамкорликни янада кенгайтиришга ҳамда Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашининг қоидаларига мувофиқ Европа ва халқаро ҳамкорликда қатнашишга интилаётганликларини уқтириб ўтдилар.

Давлатларнинг раҳбарлари учрашувлар чоғида атроф муҳитини ҳимоя қилиш муаммолари ҳақида ҳам гапирдилар, бу муаммоларнинг муҳим аҳамиятини ҳамда барча минтақалар учун умумий бўлган табиатни муҳофаза қилиш соҳасидаги ҳамкорликни кенгайтириш ва фаол тадбирларни амалга ошириш зарурлигини таъкидлаб ўтдилар.

ЯКУНЛОВЧИ ҲУЖЖАТ ИМЗОЛАНДИ

ХЕЛЬСИНКИ, 26 февраль. (РАТА—ТАСС мухбири Александр Суриков). Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашнинг якунловчи ҳужжати остига бугун яна бешта янги имзо қўйилди. Бу ҳужжатнинг матни 1975 йилдан буён Финляндия ҳукуматида сақланмоқда. Мазкур тарихий ҳужжатни Беларусь, Молдова, Тожикистон, Ўзбекистон ва Украинанинг олий давлат раҳбарлари имзоладилар.

Маълумки, Умумевропа жараёнида қатнашувчи мамлакатлар ташқи ишлар вазирларининг яқинда Прагада бўлиб ўтган учрашувида собиқ СССР таркибига кирган ва эндиликда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигини ташкил этган 10 та давлат Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш аъзолари сафига расмий равишда қабул қилинган эди.

Ҳаммаси бўлиб Умумевропа жараёни ҳозир Европа, Шимолий Америка ва Осиёнинг 48 та давлатини бирлаштириб турибди.

Турли сабабларга кўра МДҲдаги давлатларнинг айрим президентлари ҳужжатни имзолаш маросимида қатнашиш учун бугун Хельсинкига кела олмадилар. Арманистон, Озарбайжон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркманистон раҳбарлари Хельсинки ҳужжатини кейинроқ имзолайдилар.

«Финляндия» саройида ўтказилган тантанали маросимда Финляндия Республикасининг Президенти Мауно Койвисто қатнашди. Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашда қатнашувчи давлатларнинг вакиллари ҳам ҳозир бўлдилар. 17 йил муқаддам якунловчи ҳужжатни Европада мамлакатларининг, шунингдек АҚШ ва Канаданинг раҳбарлари айни шу саройда имзолаган эдилар.

БОШ ВАЗИР ҲУЗУРИДА СУҲБАТ

Ўзбекистон Республикасининг бош вазири А. Муталов 26 февраль куни Европа ҳамжамиятлари комиссиясининг вице-президенти Франс Андриессен бошчилигидаги шу комиссия делегациясини қабул қилди.

Бўлиб ўтган суҳбат чоғида унинг қатнашчилари Ўзбекистондаги иқтисодий ислоҳот қандай ривожланаётганлиги ҳақида фикрлашиб олдилар, Ўзбекистон билан Европа ҳамжамиятлари комиссияси ўртасида бундан буёнги муносабатларнинг истиқболларини муҳокама қилдилар. Ўзбекистон ҳукумати билан Европа ҳамжамиятлари комиссияси ўртасида бевосита алоқа ўрнатиш имкониятлари кўриб чиқилди. Ишлаб чиқаришни реконструкциялаш ва кенгайтириш учун республикага қарз берилиши, одамийлик ёрдами кўрсатилиши билан боғлиқ масалалар ҳам муҳокама қилинди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси бош вазирининг ўринбосари Р. Ражабов қатнашди.

(ЎзАХБОР).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ П. М. АБДУРАҲМОНОВНИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ ҲОКИМИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

«Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий ҳокимият идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси конституциявий қонунининг 1- ва 2-бандларига мувофиқ:

Ўртоқ Пўлат Мажидович Абдураҳмонов Самарқанд вилоятининг ҳокими этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 26 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ҳ. Э. БЕРДИЕВНИ СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ҲОКИМИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

«Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий ҳокимият идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси конституциявий қонунининг 1- ва 2-бандларига мувофиқ:

Ўртоқ Ҳаким Эшбоевич Бердиев Сурхондарё вилоятининг ҳокими этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1992 йил 26 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН — ТУРКИЯ: АХБОРОТ КЎПРИГИ

ЭЛЧИ ТАЙИНЛАНДИ

Туркиянинг Ўзбекистон Республикасидаги мухтор элчиси этиб Волкан Жотур тайинланди. Унинг бу лавозимга тайинланиши ҳақидаги қарор расмий матбуотда эълон қилинди. Волкан Жотур ҳозиргача Ташқи ишлар вазирлигининг ҳужжатлар маҳкамасига бошчилик қилар эди.

Айни шу қарор билан Бишкекда мухтор элчиликка Метин Гўкэр, Ашхободда мухтор элчиликка Селжук Инжесу, Душанбеда мухтор элчиликка Ўрҳон Эрдиванли ва Олмаотада мухтор элчиликка Аргун Ўзпай тайинланди.

(ЎзАХБОР—ОНАДЎЛИ агентлиги).

ПОКЛИК ИМОНДАНДИР

26 ФЕВРАЛЬ КУНИ ТОШКЕНТДА ЎРТА ОСИЁ ВА ҚОЗОҒИСТОН МУСУЛМОНЛАРИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ҚУРУЛТОЙИ ОЧИЛДИ

Мустақиллик йўлидан дадил бораётган Ўзбекистон Республикаси инсон кўнглидаги барча эзгу ниятларни рўёбга чиқаришни ўзининг олий мақсади деб билмоқда. Республикамизни юздан кўпроқ давлат тан олди. Улар биз билан ўзаро манфаатли асосда ҳамкорлик қилишга тайёр эканликларини айтишмоқда. Минтақа мусулмонларининг улкан анжумани ана шундай хайрли кунларда иш бошлади.

Қалблари иймон-эътиқод, ўз ватанига, халқига садоқат туйғулари билан тўлган мўмин-мусулмонлар эрта тонгданоқ республикамиз пойтахтидаги Санъат саройи томон кела бошладилар. Улар орасида қардош, қўшни республикалар, Туркия, Саудия Арабистони, Ливия ва бошқа хорижий давлатларнинг вакиллари бор.

Қурултой қуръон тиловати билан бошланди. Шундан кейин Ўзбекистон Президентининг давлат маслаҳатчиси Б. Назаров республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг қурултой қатнашчиларига йўллаган табрикномасини ўқиб эшиттирди.

Сўнгра қурултой қатнашчилари Ўрта Осиё ва Қозоғистон диний бошқармаси ҳайъати раиси муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг ҳисоботини тингладилар.

Анжуман кун тартибидаги масалалар юзасидан сўзга чиққан дин арбоблари бошқарманинг ўтган давр ичидаги фаолияти ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф бир овоздан Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси ҳайъатининг раиси этиб сайланди.

Қурултой 27 февраль куни ўз ишини давом эттиради.

(ЎзАХБОР).

ЯНГИ ГАЗЕТА

БАХМАЛда «Нигоҳ» номи билан янги, мустақил ҳафталик газета чиқа бошлади. Бу нашр нақд пул эвазига ўз саҳифаларида барча истовчиларнинг шеър-ҳикояларини, мақола-очеркларини эълон қилади, тижорат ишларини кенг йўлга қўяди, шунинг ҳисобига маблағ тўплаб, ўзини-ўзи боқади.

Айтишларига қараганда, ҳафталик ҳозирданоқ район совети нашри — «Бахмал ҳаёти» билан бемалол рақобатлашаяпти.

Жўрақул МАМАТҚУЛОВ.

«Туркистон»ни ўқиб

ТЕРАК КЕРАК, ТИРАК КЕРАК

Баракалла, топқирлару чопқирлар! Рукнни боплабсиз: «Бугуннинг гапи». Сарлавҳани қотирибсиз: «Йигитларга терак экинг!» Домлани танлабсиз: «Ўзбекистон Фанлар академияси Тилшунослик илмгоҳининг катта илмий ходими С. Қораев». Тушунган тушунади, тушунмаган, айниқса қитмир кимсалар «Тилнинг теракка не дахли бор?» дейишлари мумкин. Майли, дейверсинлар, тил бесуяк, ахир!

Хўб, тўғри эътироф этилибди: игнаю михдан тортиб машиналаргача, пайрахадан бошлаб ғўлачага бошқа ерлардан келтирардик. Энди бўлса ёғоч, тахта, темир-терсакнинг (нафақат буларнинг, ҳатто бошга урадиган тошнинг!) нархи осмону фалакка кўтарилиб кетди. Устига устак, пул топиш (ҳалол йўл билан) мушкул. Демак, «Имкон нала, топ, фойдалан!» шиори остида бош қотиришга, тер тўкиб ишлашга, машаққат чекишга мажбурмиз. Қарамликдан қутулиб, мустақилликка эришиб, алоҳида рўзғор тутиш хил-хил пишган шафтолини чайнамай, комда эзиб шимириб ейиш эмас.

Ҳа, айтгандай, этак-этак болали ўзбекнинг биринчи орзу-ҳаваси — иморат солиш. Ғишт тўк, гувала яса, пахса ур — марҳамат, тупроқ текин. Томини ёпишга қолганда осмон баланд, ер қаттиқ — болор анқонинг уруғи. «Туркистон» рўзномаси олим С. Қораев номидан, гарчи эски эрса-да, қадимий удумни (қаранг-а, муборак Наврўз арафасида, кўкаламзорлаштириш пайтида) лутфан эслатади: «... ота-боболаримиз қарағай бўлмаса ҳам тол, терак, қайрағоч, тут, арча каби дарахтларнинг ёғочидан асрдида уйлар солишганку! Буларнинг энг иморатбопи — терак. Илгарилари ўғил туғилганда бир иморатга етадиган 21 та (ҳар бири етти болорли икки уй, ўртасида беш болорли бир даҳлизни кўзлаб) терак экишаркан. Беш-олти йилда қучоққа сиғмайдиган дарахтлар! Кўчат қидириш шарт эмас. Мирзатеракнинг бўйи эллик-олтмиш қулочга етади. Етилганидан камида тўрт-беш тўсин чиқади. Йўғонининг танасини арралаб, бир неча қисмга бўлиш мумкин. Васса ҳам, эшик-ром ҳам ясайсиз. Демак, уч-тўрт катта терак бир неча хонали уйга етади».

Яхши гаплар, хосиятли ташаббус. Мен бунга тўла қўшиламан ва яқин кунларда тўртта — ўзим, «Туркистон» рўзномаси, унинг бош муҳаррири Жаббор Раззоқ ва мақола муаллифи С. Қораев учун терак экамаң. Бизга терак керак, терак эса тирак!

Аҳмаджон ҒУЛОМЗОДА.

СИЁСИЙ МУСТАҚИЛЛИК ВА ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТ

Мурод ШАРИФХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, республикада хизмат кўрсатган фан арбоби

1991 йилнинг 29 декабри Ўзбекистон мустақиллигининг, унинг биринчи Президенти ҳуқуқий йўл билан сайланган-тасдиқланганлиги билан тарихга кирди.

Республика мустақиллиги бир томондан шу давлат субъекти ҳисобланмиш фуқаролар томонидан тасдиқланган бўлса, иккинчи жиҳатдан АҚШ, Англия, Канада, Туркия, Хитой каби жаҳоннинг 90 дан ортиқ мамлакатлари тарафидан тан олинди. Ишончим комилки, яқин вақт ичида республикамизни бутун жаҳон давлатлари танийдилар, у Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг қонуний аъзоси ҳам бўлади.

Маълумки, мустақилликни, эркинликни ҳеч ким, ҳеч қачон бировга шундайлигича бермайди. У кураш билан олинади. Курашлар билан қўлга киритилган мустақиллик эса айни вақтда республика зиммасига оғир сиёсий, иқтисодий, ижтимоий муаммолар, қийинчиликларни юклади.

Ижтимоий ҳаётда давлатлар мустақиллигининг ўзи нисбийдир, чунки улар ўзаро иқтисодий, сиёсий, ижтимоий муносабатлардан ташқарида мавжуд бўлолмайди. Муносабатлар силсиласида мустақил давлатлар ўзаро муносабатларнинг зарурлигини, бошқа давлатлар манфаатларини қаттиқ ҳисобга олиш кераклигини бениҳоя даражада англашлиги, улар билан муносабатни кенгайтириш, чуқурлаштириш, уларни ўзидек кўриш, ҳис этишлиги талаб қилинади. Бу жараёндаги изчиллик ва сиёсий маданиятлилик республика мустақиллиги доирасини янада кенгайтиради, унинг обрўсига обрў қўшади.

Мустақиллик халқимизнинг орзу-умидларини ўзида мужассам қилган қадрият сифатида, биринчи галда республика фуқаролари сиёсий фаолиятининг, демократик жараёнларнинг натижасидир. Мустақилликнинг ижтимоий-сиёсий қадрини мустаҳкамлаш учун республикада кўппартиялиликка, демократик фаолиятга, партиялараро мулоқотга кенг йўл бериб, халқнинг сиёсий фаоллигини оширишга хизмат қиладиган барча тадбирларни қонунга асосланиб, қонун доирасида олиб бормоқ керак. Акс ҳолда бош-бошдоқсиз, демократия учунгина яралган демократия мустақилликни хароб қилади, фуқаролар урушига, диктатуранинг ўрнатилишига олиб келади.

Сўзсиз, келажак бугундан бошланади. Биз бир кунда демократ бўлиб қолишимизнинг ҳеч иложи йўқ. Қонимизда 130 йилдан ортиқроқ ҳукмрон бўлган мустамлакачилик асоратлари, қаллоблик ва зўравонликка таянган «маъмурий социализм» қаттиқ ўрнашиб олган. Шунинг учун мустақилликнинг демократик руҳи халқ қалбига қаттиқ курашлар орқали кириб боради, айни вақтда халқнинг ўзи ана шу демократик қадриятларни бир қатор сиёсий, ижтимоий-иқтисодий тўсиқларни енгиш жараёнида яратиб боради. Бунинг учун халқимиздан юксак онглилик, фидойилик, бир тан ва бир жон бўлиб курашиш, турли қарашлару фикрларни бир мақсад йўлида уйғунлаштириш талаб қилинади.

Мустақиллик иқтисодий, сиёсий ва маънавий заруриятларни англаш ҳамдир. Бу ўринда республика ҳудудидаги ер, сув, ер ости бойликлари, ўрмонлар, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, табиий ва бошқа ресурсларни ўзимизники қилиш, уни кўз қорачиғидек сақлаш, кўпайтириш учун барча имкониятларни ишга солган ҳолда меҳнат қилиш катта аҳамиятга эга. Шундай ҳолда жаҳонда тенги йўқ ўзбек тупроғи, суви, ҳавоси ва офтоби оҳанрабога, битмас-туганмас фаровонлик манбаига айланади, қорнимизни тўқ, устимизни бут қилади.

Мустақиллик шароитида республика маънавий бойлигини тиклаш ва камол топтириш, илму фанимиз, адабиётимиз, санъатимизни умумбашарий майдонга олиб чиқиш, қадимдан ҳудудимиз халқларига хос бўлган, катта ҳарфлар билан ёзилган Одамгарчилигимизни, Инсонпарварлигимизни янги мазмун билан бойитиб, эл-юрт ҳавас қилса арзигулик даражага кўтармоғимиз лозим.

Республикамизнинг кўпчилик аҳли бир овоздан И. А. Каримовни «жумҳуриятнинг биринчи Президенти қилиб сайлади. Биринчи бўлиш ҳамиша қийин. Айниқса Ислом Абдуғаниевичга. Чунки у кишига ишни, бир томондан, жумҳурият иқтисодиёти даражаси кундан кунга тушиб кетаётган, қимматчилик ва етишмовчилик тўхтовсиз кўтарилиб бораётган, иш тополмаётганлар сони ошиб, рэкэт, мафия, чайқов сингари иллатлар орқали бир ҳовуч кишилар катта бойликлар орттираётган, шаҳарларимизда, қишлоқларимизда аксинсоний кишилар, гуруҳлар томонидан талончилик, зўравонлик тобора авжига чиқаётган, етим-есирлар, ногирон кимсалар, кўп болали оилалар иқтисодий аҳволи кескин оғирлашиб бораётган даврда; иккинчидан эса, тоталитар, маъмурий-буйруқбозлик партия-давлат тизими давридан мерос қолган иқтисодий, ижтимоий муносабатлар, қарашлар, қимматлар, мафкура қон-қонига сингиб кетган, янгича гапириб, эскичасига ишлайдиган анчамунча раҳбарлар, фуқаролар билан бошлашга тўғри келди. Бу, очиғини айтиш керак — жуда катта масъулият. Аҳамиятлиси шундаки , бу масъулиятни Президентга жумҳуриятнинг соғлом фикрдаги, мустақил республиканинг бахти, келажагига ишонган, ўзларини бағишлаган миллион-миллион фуқаролари ўз хоҳишлари билан гувоҳлик бериб ишониб топширдилар. Шунинг учун республика олдида турган барча мураккаб вазифалар, ишонаманки, Президент ва халқнинг узвий бирлигида пешма-пеш ҳал қилиниб бориларверади.

Мана кейинги икки ярим йил ичида шу бирликнинг меваларини пахта якка ҳокимлигига қарши очиқдан-очиқ курашда, 350 минг гектардан ортиқ ернинг аҳолига шахсий томорқа сифатида берилишида, фермер хўжалигини, тадбиркорлик билан иш юритиш, шаҳар, қишлоқ аҳолисининг ижтимоий турмуш шароитини тубдан яхшилашда, камхарж оилаларни ижтимоий ҳимоялашда, қисқаси — инсоннинг инсоний ўринга қуйилишида ва бошқаларда кўрмоқдамиз. Бу ишлар ҳали кучли марказ ўз қудратини йўқотмаган, йўқотишни хаёлига ҳам келтирмаган пайтлардан бошланган эди. Бу ишларни ўзига ишонган, мард, халқига садоқатли, ўзгаларнинг ғам-ташвиши билан яшай оладиган халқ ва Президент бирлиги амалга ошириши мумкин, холос.

Президент ўз нутқлари, дастурлари билан эмас, балки амалий иши билан қадрланади. Амалий фаолият унинг кимлигини, ахлоқи, одоби, имонининг қай даражада эканлигини тасдиқлайди.

Республика бошидан кечираётган оғир дамларда Президент халқни ўзининг инсонийлиги, меҳнатсеварлиги, одиллиги, донолиги, ғайратлилиги, мураккаб ижтимоий-сиёсий ҳолатни тезда аниқ ҳис қила олиши, улардан назарий хулосалар чиқара билиши, чўрткесарлиги, ўзи ишонган нарсага бошқаларни ҳам ишонтириши билан аниқ мақсад сари етаклаши мумкин.

Шуни қайд этиш керакки, Президент қанчалик салоҳиятга эга бўлмасин, у ҳам барча сингари бенуқсон эмас. Маълум зиддиятли ҳолатларда у масалага мутлоқ бетараф оллоҳ эмас, балки биз билан елкама-елка курашаётган, ишлаётган инсон сифатида ўз қарашларидан келиб чиққан ҳолда ёндашади. Лекин ҳамма гап муаммонинг кўпчилик қадр-қиммати, ҳузур-ҳаловати, тинчлиги ва осойишталигини ҳимоя қилган ҳолда ечилишидадир.

Президентнинг қуввати унинг президентлигидагина бўлмай, шу билан бирга халқининг унга ишонишидадир. У ўз халқидан куч олади. Лекин президентликнинг амалга ошишида парламент, ҳукумат аъзолари, вазирларнинг ўрни бениҳоя катта. Президентни Президент қиладиган ҳам, уни улуғлайдиган ҳам, юзини ерга қаратадиганлар ҳам, саройда тўнтариш қиладиганлар ҳам биринчи галда шулардир. Бинобарин, Президент ўзининг уюшган, ҳамфикр, жасур маслакдошларига, бошқарув командасига эга бўлса, бу команда бир қўли билан аҳолининг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий томирини ушлаб турса, иккинчи қўли билан заҳматкаш зиёлиларимиз хизматидан баҳраманд бўлса, республиканинг танг аҳволдан олиб чиқишнинг муҳим воситаларидан бирига айланади.

Жумҳуриятдаги хилма-хил қийинчиликлар, эртанги кунга ишончнинг кун сайин сўниб бораётганлиги мамлакатда тартиб ўрнатишга, одамларнинг қорнини тўқ, устини бут, хонадонини тинч этишга қодир кучли ҳокимиятнинг, қаттиққўл раҳбарнинг керак эканлигини тақозо қилмоқда. Лекин бу қаттиққўллилик қандай бўлмоғи лозим? Кечаги тарихдан биламизки, кучли ҳокимият бошқарув бошқа силсилаларидан ажралса, авторитар режимга, диктатурага айланиб қолса, қонун чиқарувчи, ижроия, суд маҳкамалари бир-бири билан чирмашиб, қўшилиб кетса борми, бу ҳол жамиятни парокандаликка олиб келади. Ҳозирги кунда ҳам бозор муносабатларига ўтишнинг муҳим тўсиқларидан бири қонун чиқарувчи, ижроия, суд тизимларининг ҳар қайсиси ўз-ўзича мустақил кучли ҳокимият даражасига етмаганлигида бўлса керак. Шунинг учун ҳам жойларда вилоят, район, шаҳар кенгашлари, уларнинг ижроия комитетлари, ҳокимларнинг ўзаро умумий тил топишлари қийин бўлмоқда. Ёпиқ тарзда амал талашиш кетмоқда. Ҳар бир тўра ўз ўрнини сақлаш, уни мустаҳкамлаш билан овора. Улар ўз манфаатларини ўйлаб бозор муносабатларига ўтиш учун керакли тадбирларни амалга оширишга тўсқинлик қилмоқдалар. Бундай ҳол айни вақтда иқтисодга яна илгариги волюнтаристик, авторитар раҳбарликнинг қайтиб келиши хавфини туғдирмоқда.

Бугун ҳаммага кўзгудагидек равшанки, иқтисодий тараққиётимизнинг бирдан-бир йўли бозор муносабатларига ўтишдир. Бунинг учун Президентимизга қонун чиқарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятлари мустақиллигини қарор топтиришда, мамлакатни ижтимоий-ҳуқуқий давлатга айлантириш, шу йўл билан зўравонликларга, ноҳақликларга чек қўйишда, бозор иқтисодига ўтиш учун барча имкониятларни вужудга келтиришга кўмаклашмоғимиз керак.

Жумҳурият мустақиллиги заминини миллий мулкка эгалик, миллий манфаатга мос келувчи ишлаб чиқариш тизимларини, миллий валютага, хазинага, эркин, қадр-қимматли пулни, кредит-банк силсиласини яратиш, жаҳон бозорига бемалол чиқа билиш, валюта-кредит муомалаларини мустақил бажариш, хорижий давлатларга чиқариладиган маҳсулотларга эмин нарх қўйиш каби иқтисодий омиллар ташкил қилади.

Мустақиллик мезони мамлакатнинг иқтисодий ривожланиш даражасидан, охиргиси эса, ўз навбатида, иқтисодий муносабатлар табиатидан келиб чиқади. Бугунги кунда иқтисодий муносабатларни белгиловчи ўқ илдиз турли хилдаги мулкчилик шаклларини қарор топтириш, кишиларга эркинлик бериб, тадбиркорликка кенг йўл очиб, бозор муносабатларига тезроқ ўтиш бўлиб қолди.

Албатта, жумҳуриятнинг бозор муносабатларига кириб бориши ўз-ўзлигича, осонликча кўчмайди. Чунки бизда бозорга ўтишга халақит берувчи бир неча омиллар бор. Шулардан энг муҳими «буюк социализм башорати» билан ҳамманинг кўр-кўрона тенглиги тўғрисидаги афсонавий ижтимоий фикрдир. Бу ақидага кўра мулк хилма-хиллиги, бозор муносабатлари халқни албатта капитализмга олиб боради, натижада бой-бойга, камбағал-камбағалга ажралади. Шунинг учун ёмон бўлса ҳам, камбағал яшасак ҳам эски тартиблар бизни қониқтиради, ҳеч қандай бозор бизларга керак эмас деган даъво яроқсиз ва зарарлидир. Иккинчиси яна шу социализмдан мерос бўлиб қолган иқтисодий муносабатларни марказдан буйруқлар асосида бошқариш. Буларни бартараф қилиш узоқ муддатни ўз ичига олади. Лекин бунга дадил, оммавий киришиб, халқимизни иқтисодий саводсизликдан олиб чиқишимиз, одамларни оддий ижрочилардан уста, ўз-ўзини бошқарадиган ишбилармонларга айлантирмоғимиз керак.

Бозор муносабатларига ўтишимизга бизга ўрнак бўлишга қодир бир неча мамлакатлар бор. Айниқса, Туркия Президенти Турғут Ўзол кашф этган «турк модели» қўл келиши мумкин. Тўғри, бозор иқтисодиёти ўзига хос маданият сифатида узлуксиз, асрлар давомида сурункасига вужудга келувчи, камол топувчи қадриятдир. Бизнинг жумҳуриятимизга унинг туғилиши алоҳида шаклу шамойилда амалга ошади. Чунки бунда бир жиҳатдан биздаги миллий иқтисодий анъаналар, иккинчи томондан социалистик иқтисоддан мерос қолган талайгина асоратлар бор. Шунинг учун биз жаҳон тажрибасига суяниб, имкониятларимиздан келиб чиқиб ўз иқтисодий йўлимизни танлаб оламиз.

Қисқа вақт ичида хилма-хил мулкчилик кўринишларини қарор топтириш, тадбиркорликка кенг йўл очиш, корхоналар ва хўжаликларга эркинлик бериш, уларни ҳар қандай тазйиқдан қутқариш, ажнабий шериклар билан ўзаро манфаатли алоқалар ўрнатиш, қўшма корхоналар бунёд этиш, юртимизга чет эл сармоясини киритиш ва шулар орқали хўжалигимизга замонавий технологияни олиб келишга алоҳида эътибор бермоқ лозим.

Мазкур чоралар осонликча амалга ошмайди. Жамиятда содир бўладиган очиқ, қаттиқ рақобатга аҳолининг кўпчилиги дастлабки пайтларда чидаш беролмайди. Шундай ҳолатда кўп болали оилаларни, ногиронларни, бозор иқтисоди зарбаси остида қолганларни, ўзини ўзи ўнглаб ололмайдиганларни, жумҳуриятимизнинг ёрдамга муҳтож кишиларини Президент ва ҳукумат ўз паноҳига олишлари иқтисодий тараққиётимизнинг ўзига хос томонларидан биридир.

Бугунги кунда бир тоифа одамларнинг чексиз бойиб, бошқа доирадагиларнинг эса камбағаллашиб кетишларига қарши, ички бозорни ҳимоя қилиш, халқни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш бўйича чоралар кўрилмоқда. Бу тадбирларнинг ҳаммаси, биринчидан, аҳолининг бозор муносабатларига ўтишида ўзларини ўнглаб олиши, иккинчидан, энг муҳими бозор муносабатларига уларнинг фаол кириб бориши учун яратилган шарт-шароитдир. «Ётиб еганга тоғ ҳам чидамас» дейди халқимиз, аҳоли қандай шарт-шароитда яшамасин, агар у ишлаб чиқаришда қайси бир даражада иштирок этмаса, уни узоқ вақт ҳеч қачон, ҳеч ким очликдан, хўрликдан сақлаб қололмайди. Чет эл садақасига, ёрдамига кўз тикиб ётиш, тайёр нарсаларнигина пуллаш билан кун кечиришга мослашиш ҳалокатнинг аломатидир.

Ҳа, бозор муносабатларининг ўз мантиқи бор. Ким кучли, ақлли, тадбиркор, саводли, ҳунарманд, чўрткесар, меҳнатсевар, таваккалчи, тўғри бўлса, у яхши яшайди, бойийди. Кимки танбал, ишёқмас, ҳунарсиз ва илмсиз, у албатта қашшоқликка маҳкум. Бозор ҳар бир инсоннинг ўз тақдирини ўзи белгилаши учун кенг имкониятлар яратди. Бу эса ўқув-тарбия ишларимизнинг кўп жиҳатларини қайта кўриб чиқишимизни талаб қилади. Болаларни ёшлигидан тадбиркорликка, ишбилармонликка, эркинликка ўргатмоғимиз, халқни узоқ вақт қийнаган «ўзбекларнинг қўлидан ҳеч нарса келмайди» деган «тафаккур» сиртмоғидан олиб чиқмоғимиз, ватандошларимизни Япония, Туркия, Германия фуқаролари сингари билимдон ва ишчан кишилар даражасига олиб чиқмоғимиз керак.

Бозор муносабатларига ўтиш ҳар томонлама жиддий тайёргарликни талаб қилади. Шулардан энг муҳими ана шу ўтишнинг заруриятини англаш, бу жараён мураккаб эканлигини, қатор иқтисодий-ижтимоий қийинчиликларни бошдан кечиришга мажбур этишини тушунишдир. Инқилобий бу сакраш собиқ иттифоқнинг эндиликда мустақил республикалари билан маълум даражада боғлиқ эканлигини, охиргининг ижобий, айни вақтда салбий жиҳатларга эга эканлигини ҳам назарда тутмоғимиз керак.

Масалан шу йилнинг 16 январидан бошлаб жумҳуриятда нархларни эркинлаштиришга ўтдик. Аслида уларнинг эркинлашувидан кўра кўтарилишини кузатмоқдамиз. Ҳар ҳолда халқимиз турмушининг муҳим жиҳати бўлган нарх-наво оламида жиддий ўзгаришлар рўй берди. Хўп, бу ҳолат фақат жумҳурият раҳбарияти хоҳишию иқтисодий ҳаёт тақозоси билангина содир бўлдими? Йўқ. Россия, Қозоғистон, Қирғизистон ва бошқа республикаларда нархларнинг эркинлаштирилиши жумҳуриятимиз иқтисодини четлаб ўтиши мумкинми? Йўқ. Агар озиқ-овқат, кийим-кечакнинг 50 фоизини, нефть маҳсулотларининг 90 фоизини, техника ва технологияга алоқадор нарсаларнинг катта қисмини четдан олиб келсак, уларнинг нархи фоиз ҳисобига эмас, 5,10, ҳатто ундан ҳам кўп ортиб кетган бўлса, жумҳуриятдаги илгариги нархни ушлаб туриш мумкинми? Албатта, йўқ.

Эркин нарх-навога ўтиш бозор иқтисодиётига кўчишнинг муҳим қисми эканлигини яхши биламиз. Одатда нархлар эркинлиги, мулкчилик хилма-хиллиги эркин ишлаб чиқариш рақобатининг маҳсули бўлмоғи керак. Бугун эркин нарх-наво ҳали моддий неъматларни эркин ишлаб чиқариш билан боғланмаган ҳолда, тўғрироғи — ташқи иқтисодий муҳитнинг жиддий таъсири остида амалга ошди.

Республика учун кутилмаган мазкур жараён қатор мураккабликларни келтириб чиқармоқда. Масалан, 16-17 январь кунлари Талабалар шаҳарчасида бўлиб ўтган нохушликларнинг сабаблари жуда кўп ҳолатлар, манфаатлар билан боғлиқ эканлиги аён. Аммо бунга баҳона тарзида 16 январдаги кутилмаган тақчиллик, қимматчилик, қатор ноқулайликлар кўрсатилишини олайлик. Ахир бунга йўл қўймаслик мумкин эди-ку. Эркин нарх чоралари тўғрисидаги республика ҳукумати тадбирларини сал олдинроқ эълон қилиш, аҳолини унга моддий ва маънавий жиҳатдан тайёрлаш, мабодо Талабалар шаҳарчаси ҳақида гапирсак, ёшларнинг турмуш шароитини яна бир марта кўриб чиқиб, уларга Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг «Нархларни эркинлаштириш чоралари тўғрисида»ги қарорида кўрсатилган қатор олижаноб тадбирларни эртароқ амалга оширишнинг иложи топиларди-ку. Афсуски...

Бу ҳолат назаримда ҳаммамизни ҳушёрликка, масъулиятни жиддий ҳис қилишга, иқтисодий, сиёсий ҳаётни синчковлик билан фаол таҳлил қилишга, эртанги куннинг келишини, тўғрироғи — оқибатини ҳисобга олиб қадам қўйишга ўргатмоғи керак. Бозор муносабатлари таваккалчиликни эмас, балки жиддий ҳисоб-китобни таҳлилни, олдиндан кўра билишни, ҳалолликни, мардликни, қатъий интизомни ҳам талаб этади.

Узрли ва узрсиз омиллар ҳисобига вужудга келаётган иқтисодий қийинчиликлар жумҳуриятдаги барча имкониятларни элакдан ўтказиш, улардан фойдаланишнинг барча воситаларини кенг кўламда ишга солиш заруратини туғдиради. Шулардан бири ишчи кучларидан самарали фойдаланиш, ишсизлик даҳшатининг олдини олишдир.

Иқтисодчиларимиз ҳисоб-китобларига қараганда жумҳуриятда ишсизлар сони кўпаяди. Бунга йўл қўймаслик учун менинг назаримда, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, корхоналарни хусусийлаштириш, турли-туман мулк шаклларини қарор топтириш, хорижий давлатлар билан ҳамкорликда каттаю кичик корхоналарни вужудга келтириш, эркин минтақалар барпо этиш, чет эл маблағининг катта миқдорда кириб келишини таъминлаш лозим. Бундан ташқари иқтисодий тараққиёт йўналишларини ўз вақтида, тўғрироғи — олдиндан тўғри аниқлаб олиш ва ишчи кучларини шунга қараб тайёрлаб бериш, уларнинг эркин тақсимланишига шароит яратиш бу масалани оқилона ҳал қилишга кўмаклашади. Бугунги кунда ишчи кучларига талабу таклифни уюштирувчи ташкилотлар алоҳида-алоҳида ишламоқдалар. Бугун уларнинг фаолиятини тезроқ мувофиқлаштириб, замонавий компьютерлар ёрдамида узвий боғлашимиз, самарадорлигини оширмоғимиз зарур.

Жумҳуриятимиз бой заминга эга. Унинг ери олтин билан баробар. Назаримда масала ана шу зар унар ерни авайлаб, асраб ишлашдадир. Биз турғунлик йилларида қўриқни аёвсиз ўзлаштирганлигимиз билан мақтаниб юрдик, шу ҳисобга маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириб, ҳосилдорлик тобора ошиб бормоқда, деб гердайдик. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, кўпгина хўжалик раҳбарлари ҳозир ҳам эскича тафаккур билан ишламоқдалар, иқтисодий масалаларга енгил-елпи ёндошмоқдалар. Биз ердан унумли фойдаланишга, унинг ҳар бир қаричини қадрлашга ўрганмас, меҳнаткашнинг қўл-оёғини ечиб қўймас эканмиз, халқимизни бадавлат қила олмаймиз.

Умуман жумҳурият қишлоқ хўжалигининг бозор муносабатларига кириш шароитидаги истиқболлари кўпчиликни ташвишга солаётганлиги табиий ҳол. Масалани ҳал қилиш бўйича айримлар колхоз ва совхозларни зудлик билан тугатиб, уларнинг ерларини ва бошқа моддий бойликларини деҳқонларга тарқатиб беришни ва ҳатто сотиб юборишни таклиф қилсалар, баъзилар бунинг аксини таклиф қилишмоқда. Назаримда масалага оқилона, одилона ёндашиб, уни жумҳурият қишлоқлари аҳолисининг аҳволини, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг тараққиёт даражасини, бундан кейинги ривожланишига сарф қилиниши кутилган сармоянинг ҳажмини ҳамда хоҳлаймизми, йўқми хўжалигимизнинг истиқболини белгилайдиган бозор муносабатлари механизмларини ҳисобга олган ҳолда иш тутмоқ керак. Чунки шошма-шошарлик билан колхоз-кооператив ва давлат мулкини бирдан тугатиш ўринсиз бўлиб, катта зарар келтириши эҳтимол. Ўтиш даврида бу мулклар иқтисодий мустақиллик учун таянч бўлиб хизмат қилиши мумкин. Уларнинг фермерларга ва бошқа шу турдаги хўжаликларга ҳар жиҳатдан ёрдами катта. Келажакда бу мулклар асосида деҳқонлар, совхоз ишчиларининг ассоциациялари, ўз ҳиссаларига эга бўлган мулкдор деҳқонларнинг янги шаклдаги умумий хўжаликлари пайдо бўлар. Булар иқтисодий тахминлар, албатта. Бугун биз саноқли йиллар ичида Ўзбекистон деҳқончилигини тубдан ўзгартириш, унинг самарадорлигини ошириш ҳақида бош қотиришимиз керак.

Шу ўринда қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлаш, шу орқали унинг турмуш даражасини ошириш ҳақида ҳам айрим фикрларимни баён қилмоқчи эдим. Жумладан, биринчиси, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ҳатто жумҳуриятдаги йирик шаҳарларга ҳам ташиб ўтирмасдан, ишлаб чиқарилган ҳудуднинг ўзида қайта ишлашни йўлга қўйиши лозим. Бунда хусусий кичик корхоналар, чет эл фирмалари билан қўшма корхоналар қуришга зудлик билан киришиш зарур. Уларни мобил солиқлар орқали рағбатлантириш катта фойда беради. Иккинчидан, қишлоқ хўжалиги ишининг мавсумийлигини ҳисобга олиб шартнома асосида унга кўплаб шаҳарликларни жалб қилиш, шароит яратиш, экинтикин йиғиштириб олингандан кейин аҳолининг ўз уйида ишлаб чиқариш билан шуғулланиши учун кенг имкониятларни вужудга келтириш муҳим аҳамиятга эга. Учинчидан, азалдан қишлоқ аҳли ўз ҳунарлари маҳсули — дўпписи, чойшаби, этик-маҳсиси, пичоғи, кулолчилиги, дурадгорлиги билан машҳур. Халқнинг бу амалий фаолиятига бозор руҳини бериш қишлоқ аҳолиси орасида ишсизликни анча қисқартиради. Тўртинчидан, биз шаҳарларимизда прописка масаласини тезроқ инсонийлаштиришимиз, маданийлаштиришимиз керак. Жумҳурият ичидаги кўчиш (миграция)нинг кучайишига ҳуқуқий шароитни кенгайтириш зарур.

Жумҳуриятда пул муомаласини соғломлаштириш шарт. Ўзбекистон яқин йилларда ўзининг миллий валютасига эга бўлиши табиий. Лекин бу мураккаб жараённинг дастлабки босқичларида муомаладаги купоннинг моҳияти жуда катта.

Миллий пул белгисининг муомалага киритилиши талай қулайликлар ва иқтисодий афзалликлар беради. Жумладан у аксилинқирозий тадбир ҳисобланиб, Ўзбекистон миллий бозорини қадрсизланган пуллар ҳужумидан ҳимоялайди, пулни товар билан таъминлаш даражасини сақлаш учун хизмат қилади, пул қадрининг янада тушмаслиги, аҳоли пул даромадининг кўпайиши имконини ҳам беради. Қисқаси, пул қадрини сақлаб қолишимиз, аҳолини пул топишга қизиқтиришимиз, пулдан пул ундиришга ўрганишимиз лозим.

Ўзбекистоннинг мустақиллик сиёсати чет эл капиталининг катта миқдорда кириб келишини талаб ҳам қилади. Бу эса, айрим ўртоқлар ҳисоблаганларидек мустақилликка раҳна солмайди. Чунки ҳар икки томонга ҳам манфаатли шартлар билан хориждаги маблағларни жалб этиш Ўзбекистон иқтисодиётининг ўстиришни таъминлайди. Чет эл капитали ўзи билан илғор техника ва технологияни, бой ишлаб чиқариш тажрибасини ҳам олиб келади. Хориж фирмаларининг алоқаларидан фойдаланиб жаҳон бозорига ҳам чиқишимиз мумкин. Шу боисдан хориждаги ишбилармонлар капиталининг эркин силжишига, унга ҳеч ким тажовуз қилмаслигига ишончли кафолатни бермоғимиз керак.

Бизнинг ишчиларимиз, инженерларимиз, иқтисодчиларимиз чет эл техника ва технологиясидан фойдалана билишлари лозим. Бу айни вақтда ўқув-тарбия ишларимизни, болалар боғчаларидан олий ўқув юртларигача бўлган бўғинларининг ҳаммасида тубдан янгилашни талаб қилади. Биз жаҳоний рақобат бозорига чиқар эканмиз, шу ердаги рақобатга тайёр, шу рақобатда ғолиб чиқишга қодир меҳнаткашларга эга бўлмоғимиз керак. Бунинг учун биринчи галда бўлажак меҳнаткашнинг ўзи ўз касбидан манфаатдорлигини англаши, ўзини ўзи назорат қилиши, ўзини-ўзи сафарбар этиши, уюштира билиши талаб этилади. Бу соҳага ҳам бозор муносабатлари кенг кириб келмоғи лозим.

Қисқаси, Ўзбекистон Республикаси мустақилликни бозор иқтисоди шароитида қўлга киритиши керак. Шу сабабли унинг асосий шарти бўлган иқтисодий эркинлик, тижорат ва ишбилармонликка кенг йўл очмоқ зарур. Ўзбекистонда бозор иқтисодиётининг энг муҳим шарти бўлган мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва корхоналарни хусусийлаштиришни жумҳурият хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда тезлаштириш лозим.

Мактаб тавсия этади

ТАЛАБАЛИККА ТАНЛАШНИНГ АДОЛАТЛИ УСУЛИ

ХОРАЗМ давлат муаллимлар олий илмгоҳида талабаликка қабул қилишнинг янги, адолатли усули қўлланилмоқда. Ҳар бир куллиётда ихлосманд, қобилиятли ва истеъдодли ёшларни талабаликка танлаш ва тарбиялаш бўйича методик комиссиялар иш бошлади.

Институтга кириш учун «Очиқ эшиклар куни» эндиликда йилига бир-икки бор эмас, ҳар куни ва исталган вақтда ўтказилади. Бўлғуси талабалар ўзлари хоҳлаган пайтда куллиётларга келишлари, маслаҳат ва йўл-йўриқ олишлари, кўникма ҳосил қилишлари учун имкон яратилади. Бундан ташқари методик комиссияларнинг аъзолари ҳам жойларга бориб истеъдод эгаларини аниқлайдилар, таълим-тарбия ишлари ва ёшларнинг турмуш шароитлари билан танишадилар. Талабаликка даъвогарлар билан ҳар хил қизиқарли учрашувлр, баҳс ва синов кечалари ҳам мунтазам ўтказиб борилади.

Йил бўйи давом этадиган ўзига хос ана шу танловга қабул имтиҳонлари арафасида якун ясалади. Методик комиссиялар тавсия этган ёшларга институт фахрий ёрлиқлари, диплом ва шаҳодатномалари топширилади. Синовлардан муваффақиятли ўтганлар ўқишга киришда кўпгина имтиёзлардан фойдаланадилар.

Талабаликка қабул қилишда олий билимгоҳ билан ҳамкорлик қилиб келаётган Шовотдаги Ал Хоразмий номли ва Урганчдаги Халил Сиддиқов номли ёш математиклар ва физиклар мактаб-интернатлари ҳамда вилоят марказидаги тарих, тил-адабиёт лицейи муаллимлар жамоаларининг тавсиялари ҳам инобатга олинади.

Эркин БЕКМАТОВ.

Пойтахт ҳаёти

ХАРИДОРИ КЎП ЭКАН

ЎСИМЛИК қолдиқлари, ғўзапоя, қамиш, сомон ва бошқа дағал хашаклар аралашмасидан тайёрланган омухта емнинг довруғи қисқа фурсатда оламга ёйилди. Қўшни Тожикистон, Қирғизистон чорвадорлари сўраб келишди.

Яқинда Ҳиндистоннинг «Шри-Экспорт» фирмаси мутахассислари, экспертлари Ўзбекистон Фанлар академиясининг микробиология илмгоҳига ташриф буюришди. Мақсад ана шу технология билан яқиндан танишиш, унинг самараси, истиқболи хусусида муаллиф фикрларини билиш эди. Меҳмонлар биология фанлари доктори Жамолиддин Тошпўлатовнинг суҳбатидан қониқиш ҳосил қилишди. Сўнгра Ҳиндистонда қўшма корхона очишни таклиф этишди. Шартлар ҳар икки томонга ҳам маъқул тушди. «Микробиотех-комплекс» деб аталувчи корхона ташкил этилди. Ишлар юришиб кетди. Ҳиндистонлик ишбилармонлар эришилаётган натижалардан мамнун.

МИЛЛАТДОШЛАРИМИЗ ЁРДАМГА КЕЛИШДИ

ТУРКИЯнинг «Уком» миллатлараро иқтисодий алоқалар, савдо ва тижорат фирмаси раҳбари Исмоил Бешимтош бошчилигидаги бир гуруҳ ишбилармонлар республика пойтахти ҳаёти билан танишаяптилар. Меҳмонлар маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси қошидаги «Шифобахш» фирмаси раҳбарлари билан икки томонлама манфаатли ҳамкорлик қилишга келишдилар. Бир сўз билан айтганда, хорижийлар Ўзбекистонда иқтисодий таназзулнинг тезроқ барҳам топишига ёрдамлашмоқчи.

ТЕАТР-ТОПИШМОҚ

ОПЕРЕТТА театри артистлари испан драматурги Ло Пе де Веганинг «Новичка» асарини саҳналаштиришганди. Яқинда мусиқали спектаклнинг премьераси бўлди. Артистлар хорижий тилда сўзлашдилар. Томошабинлар ҳам шу тилда олқишлади. Асарга Л. Бессарабова режиссерлик қилган.

Бу оперетта театри қайси хорижий мамлакатники экан, дея ҳайрон бўлманг, у Тошкентнинг Волгоград кўчасида жойлашган.

Исматулла ТОШЕВ.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари қурултойига

ОЛЛОҲ

Фалсафий мушоҳадалар

Ўктам ҲАКИМАЛИ

Қуёшдай бетакрор қудратга Оллоҳнинг кўпроқ меҳнати синггган, саховати сарфланган ва шу сабабли қудрати ҳеч қачон сўнмайди, деб ҳам қарайлик. Йўқолмайди, йўқдан бор ҳам бўлмайди... шундай экан, у қандай жисмдан ё қандай моддадан?! Баъзи олимлар уни эҳтимоллик назариясига асосланиб атомлардан, яъни атомларнинг тўқнашувидан ҳосил бўладиган иссиқлик манбаи, деган фалсафани олға сурдилар. Улуғ немис олими Кант эса қуёшни катта бир ҳовуздаги суюқликнинг доимий қайнашидан юзага келадиган аланга, деб уқтиради. Қуёш атомдан иборат бўлса, атомларнинг ҳам ниҳояланиши бордир... Ҳовуздаги суюқлик деб қаралса, суюқлик ҳам қачонлардир тугайдими?! Суюқлик бўлса, нима учун ҳовузнинг деворларини ёндириб юбормайди?! Ё тошмайди? Ахир атом станциялари бузилиб, ишдан чиқаяпти-ку...

Менга қолса (гуноҳларимни Оллоҳ кечиргай), қуёш атом ҳам эмас, суюқлик ҳам эмас. У Оллоҳ томонидан яратилган, яъни абадий ўчмас нурлар манбаидир. Мана шу нур — саховатнинг таъсири билан осмон жинслари қатори ер ҳам ҳаракатга келармиш... Қуёш тоғ томондан кўтарила бошлаганда шамол ўша томондан эсади. Тик келганда эса шамол тўхтайди ва одамлар ҳаллослаб қоладилар. Оға бошлаганда эса шамол кун ботиш томондан эса бошлайди. Ҳаракатлар ҳам тезлашади. Инсон вужудидаги ҳароратдан озгина ортиқ қуёш нури таъсири билан барча мавжудликнинг ҳаракатга келиши ақлга сиғмайдиган, яъни, фақат Оллоҳнинг қудрати билан боғлиқ саховатдир...

Ой ҳам қачонлардир қуёшдай нур таратгани ҳақида каромат қилишади. Ойнинг нури сўнган бўлса, демак ниҳояси ҳам бор. Демак, Оллоҳнинг ўзидан бўлак абадият йўқ. Қуёш ботгач, ой нури билан ерни 12 соат қиздириб туради, айни пайтда тирик жонлар учун оламни кўриш имкони туғилади. Ой ўн икки соат ичида ерни музлашдан асраб қолади... Оллоҳ уни „махлуқ ва махлуқотлари учун ёрдамчи нур сифатида яратган, дейиш мумкин...

Қуръон — Оллоҳнинг шу муқаддас китоби орқали инсонлар олийжанoблик ва эзгулик томон отланадилар. Қуръон олийжаноблик, эзгулик йўлидаги машъаладир. Қуръон Оллоҳга элтадиган муқаддас йўл, яъни имон-эътиқодни юзага чиқарадиган, шарафлайдиган, мустаҳкамлайдиган ягона воситадир. Қуръон виждонимизнинг ягона озуқаси, уни эзгулик йўлида мўътадиллаштирадиган илоҳий саховатдир. Бандаи мўминлар Қуръони шарифдан доим беминнат фойдаланишлари зарур ва шарт. Оллоҳга элтадиган муқаддас йўл — Қуръоннинг таълимоти фақат савоб иш қилишдан иборатдир. Бу борада ҳар қандай манфаат ҳаромдир. Оллоҳ Қуръони шарифни инсонга беминнат инъом этган, лекин сотган эмас..., сотилса, Оллоҳнинг саховатига кирмасди. Оллоҳнинг саховати текиндир...

Муҳаммад алайҳиссаломнинг ватандошлари—араблар собиқ Иттифоқ тасарруфидаги мусулмонларга 1миллион Қуръонни текинга тортиқ қилдилар. Ки бнинг сўнгги саҳифасига «Қуръони шарифнинг сотилиши мутлақо таъқиқланади...», деб ёзиб ҳам қўйилган. Ҳатто араб дўстларимиз китоб учун сарфланадиган йўлкирани ҳам ўзлари тўлаган. Қуръон бизга келтирилгандан кейин 50 сўмдан тортиб 200 сўмгача сотилди. Бу 60—70 миллион сўмни ташкил этади. Бу ёғи қандай бўлди? Араб биродарларимизнинг юзига қандай қараймиз? Оллоҳнинг юзига-чи? Имон-эътиқодни, виждонни пулга сотдикми?

Ўз ўрнида бу ҳам Оллоҳга шак келтириш, яъни шаккоклик эмасми?!

[Боши 25 ва 26 февраль сонларида].

Менга қолса, рўзномалар, ойномалардан бир саҳифа ажратиб, уни турли назоратлардан холи қолдириб, ҳар бир одам учун фикрлашга кенг имкон яратардим. Шунда қилинганда инсоннинг мия фаолияти нималарга қодирлиги тўла англашиларди. Шунда биз инсондаги мия фаолиятининг тараққиёти ва ҳисларнинг ранг-баранглиги ҳақида аниқ бир қарорга келишимиз мумкин эди. Балки биз тараққиётнинг энг юксак, чўққисига олиб чиқадиган йўлларни осонликча топардик... 75 йил ичида шўрочилар бунга йўл қўймадилар. Фикрларни, ҳисларни кесиб турдилар, янгиларига эса имкон беришмади. Натижада қанчадан-қанча тараққиётдан айрилдик. Инсоннинг мия фаолиятини тўлалигича ўрганадиган, ҳисларининг ранг-баранглигини ҳисобга оладиган бирор олийгоҳ борми? Йўқ! Бундай олийгоҳларни ташкил этадиган вақт етди. Шундай қилинса, биз тезлик билан камол топардик, Оллоҳга ҳам жуда яқинлашардик, унинг саховатидан тўла баҳраманд бўлардик...

Яхшики Ҳомер, Данте, Навоий, Шекспир, Толстой «инқилоб»дан илгари туғилдилар. Кейин туғилганларида шўрочиларнинг қолипларига сиғмай ўлардилар. «Инқилоб» ҳақиқий диндорларни, бойларни йўқотди, ҳаммани бирдай камбағал қилди. Ҳамма бирдай камбағалга айланган мамлакатда ҳеч қачон тараққиёт бўлмайди. Чунки оч халқ тараққиёт ҳақида бош қотирмайди, аксинча — қорнини тўйдириш, эгнини бутлаш ҳақида ўйлайди. Тўқ халқ эса доим ҳақ-ҳуқуқини талаб этади. Шўрочиларга эса бундай халқнинг кераги йўқ эди... Ҳаммасидан кўра мия фаолияти ва юракнинг қатағонга учраши оғир фожиа бўлди. Шўрочилар Оллоҳдан кечмаганларида бу қадар қотилликларга йўл қўймасдилар, қотилликлар қилмасдилар... Оллоҳдан кечилса, қотилликлар, ўғирликлар, жиноятлар осон кўчади... Оллоҳни билганлар эса ҳеч қачон қотиллик, ўғирликка қўл урмайдилар... Чунки Оллоҳ уларни доим эзгуликка чорлаб туради...

Горбачёвга Оллоҳнинг назари тушгани учун ҳам динга кенг йўл очиб берди. У Оллоҳни таниган инсон сифатида инсоният тарихида узоқ вақт ўз ўрнини эгаллаб туришига имоним комил. Унинг даврида қотилликлар юз берган бўлса, бу ўзларидан кечолмаган шўрочиларнинг ташаббусидир...

Ота томонимдаги бибиларим фолбин эканлар. Бу хусусият ҳамон авлоддан авлодга ўтиб келаётир. Бу ҳам Оллоҳнинг саховати. Катта бобомнинг ота томонидан бибиси каромат қилишда беназир эканлар. Уйларига ким, қачон келиши, таниш-билишларнинг келинлари қачон ва ким туғиши, ким қачон ўлишини ҳам аниқ кун ва соатларигача айтиб бера олар эканлар. Шунинг учун одамлар шу кишининг кароматларини эшитишга ошиқишаркан. Бу хусусият катта опамга ҳам кўчган. Ўша опам бир йил олдин бўладиган бахтли, бахтсиз воқеаларни тушида кўриб, аниқ айтиб бера олади. Ўзим шундай воқеаларнинг кўпига гувоҳлик қилдим. У киши бир марта менга, қўшнимиз яқин-орада оламдан ўтади, ўғлини ҳам олиб кетади, деди. Мен унга туши таъбирини бировга айтмаслигини уқтирдим. Афсус, шундай воқеа тез орада юз берди... Онам раҳматли 1969 йилда оламдан ўтдилар. Шу куни опам йиғлаб: «Роппа-роса бир йил муқаддам онамнинг ўлимини тушимда кўрувдим, онамнинг танасини қуртлар титкилашарди... Лекин ҳеч кимга гапирмагандим...», деди. Онам юрак хасталиги билан оламдан ўтдилар. Юраклари яхши ишламагач, таналарига сув йиғилди ва шиша бошладилар... Танасидаги мана шу сувлар қуртлар экан... Охири сув-қуртлар онамни олиб кетишди...

Оллоҳ опамнинг миясига саховат кўрсатмаса, сездирмаса бу бахтсизлик бир йил илгари аён бўлармиди... Ахир буни Оллоҳдан бўлак сездирадиган ё мияда ишлаб берадиган қудрат йўқ-ку! Икки йил муқаддам отам билан онамнинг руҳларига худойи қилдим. Руҳим беҳад енгил тортди. Шу куни онам раҳматли тушимга кириб чиқдилар. Уйимга тушимда ташриф буюриб, деворга янги кийим илиб кетдилар... Бу табиийки, онамнинг шодлиги белгиси эди... Хўш? Онам 1969 йилда оламдан ўтган бўлсалар, таналари аллақачон чириб йўқолган бўлса, қандай қилиб хонадонимизга ташриф буюрдилар? Табиийки руҳлари келди. Руҳнинг ўзи нима? Руҳ Оллоҳнинг саховати... Онамнинг руҳини Оллоҳ ўз қудрати билан бошлаб келди... Ахир мана шундай манзарани кўра-била туриб, Оллоҳдан воз кечиш мумкинми?! Инсон ўлгандан кейин руҳга айланиб, ўз қондошлари билан қайтадан кўришиши фақат Оллоҳнинг қудратидир... Оллоҳ биз билан кундузлари учрашмайди. Тунлари, тушларимиздагина учрашади. Бахтли ва бахтсиз дамларимиз ҳақида кароматлар қилади. Унинг илоҳийлиги ҳам шунда. Ўнгимизда ҳам ҳастиҳизр тимсолида кўриниши мумкин, лекин бундай ҳол кам учрайди...

Оллоҳ доим дилимизда яшайди. Дилимизга яқинлашади. Ҳар сония навбатдаги ишларимиз ҳақида дилимизга сездириб туради. Фақат биз доим ҳам эътибор бермай янглишамиз. Бирор ерга бораётганда оёғинг тортади ё тортмайди. Тортган ерга борсанг ишинг битади, тортмаган ерга борсанг битмайди. Шахсан мен уйимга келадиган одамни ё кўрадиган одамимни бир-икки кун илгари эслайман. Уйимга ким, қачон келишини ҳам дарҳол сезаман. Баъзан эшик қоқилгандай бўлади, очаман, кутган одамим кўринади ва ёқасини ушлаб «Тавба, келишимни қаёқдан билдинг?», дея сўрайди. Сезганимни айтсам, ҳайрон қолади. Булар Оллоҳнинг дилимиздаги кўринишидир... Бундан ташқари, юқорида номларини тилга олган бибим эркакларнинг мучалига қараб қандай фарзанд кўриши, яъни ўғил ё қиз туғилишини ҳам олдиндан каромат қила олар эканлар. Бу хусусият у зоти олийнинг наслу насабларига ҳам ўтган...

Миямиз фаолиятига Оллоҳ шу қадар улуғ саховат кўрсатадики, кун бўйи фаолиятини давом эттириш билан бирга тунда — ухлаганимизда ҳам тушлар орқали бизни юз беражак бахтсиз, бахтли дамларимиздан огоҳ этади. Тушларимизда руҳлар билан кўришиш бахтига муяссар қилади. Туш ҳам миянинг фикрлайдиган ерида кўриладими? Ё Оллоҳ туш кўриш учун миянинг бошқа еридан жой ажратиб, у ерга илоҳийлик насиб этиб, бир илоҳийлик ёнига иккинчисини қўшдими?! Энди бу ёғи яратганнинг ўзигагина маълум ва бу унинг бандасига кўрсатган яна бир адоқсиз саховатидир...

Оллоҳ эркпарвардир. Оллоҳ доим эрксизлар томонида турган ва абадул-абад мана шу хислатидан кечмайди. Эркни Оллоҳнинг ўзидан излаш ҳам имонли кишининг хислатидир. Оллоҳ илк бор ҳамма миллатга ўз тилини, ўз эркини ато этганди. Ҳар бир миллатга алоҳида ватан ажратганди. Инсон қуроллар ишлади ва бир-бирини ўлдирди, ватанларини босиб ола бошлади. Бу билан биринчи галда Оллоҳга қарши борди. Қулликни ҳам, қулдорликни ҳам Оллоҳ яратмаганди. Бу — ношукур бандаларнинг «кашфиёти» эди... Оллоҳ қуллик томонда бўлганда, ер юзига фақат бир миллат, бир тилнигина яратарди ва инсонлар орасидаги низоларга шу тариқа чек қўярди. У Қуръонда бекорга «мен доим қулларим томонидаман» демаган...

Оллоҳ вазминдир. У саховатини улашишга шошилади, ўч олишга эса шошилмайди.

Шу ёз масжидга кирдим. Одамлар номоз ўқишаётганди. Номоздан кейин кўпчиликни кузатишга тўғри келди. Баъзиларнинг қўлларини ҳам олдим. Кимлардир гандираклар, оғзидан арақ иси анқирди. Эшитишимча, баъзи кишилар арақ ичиб, наша чекиб номоз ўқишга кирармиш... Ёқамни ушладим. Бир неча кимсаларни чойхонада, тўйларда араққа тўйиб олиб, эртаси куни яна масжидга борганликларини ҳам кўрдим. Шундайлардан бирига: «Нима учун арақ ичасан? Нимага номозга борасан?» деганимда у менга: «Кўнглимни овлаш учун арақ ичаман, гуноҳларимни ювиш учун эса масжидга бораман», дея жавоб қилди. «Ундан кўра арақ ичмай гуноҳларингни ювганинг маъқулмасми, ахир Оллоҳ бир эътиқодли бандасини суяди...», деганимда, ўша одам илгарилари арақ ичган, одам жонига қасд этган, ўғрилик ҳам қилган, никоҳсиз бола туғдирган кишилар ҳам номоз ўқиётгани, ҳозир ҳам арақ ичиб юрганини айтиб, менга қарши чиқди.

Ўйланиб қолдим. «Қуш уясида кўрганини қилади» деган мақол ёшларгагина эмас, катталарга ҳам тааллуқли экан-да... Балки ҳалиги одамнинг гапида ҳам жон бордир. Яқин-яқинларгача ноинсоний йўл тутган бўлса, чўнтагида фирқа ҳужжати бўлса-ю, бугун масжидга арақ ичиб, наша чекиб кираётган бошқа кишилардан ранжимаслик мумкиндир... Барибир Оллоҳ эътиқодли бандасини севишини, олчоқларни хуш кўрмаслигини айтиб қўйиш жоиз. Қуръони шарифдай муқаддас китобда кўп улуғ сиймолар қаторида икки киши — бир хотинбоз ва бир ўғрининг номи тилга олинади. Улар ўз йўлларидан мутлақо қайтиб, Оллоҳни тан олгани, тавба-тазарру қилгани, ифлос йўлларга қайтиб кирмагани учун ҳам бундай шарафга лойиқ бўлади... Шундай экан, арақ ичмай, наша чекмай, ўғирлик қилмай, одам ўлдирмай, Оллоҳга астойдил топинган маъқулмасми?! Гуноҳни қилиб қўйиб, йўлдан қайтмай ибодат қилишнинг кимга кераги бор!

Оллоҳдан узоқлашишимиз, яъни унинг дилимиз-имонимиздан кўтарилгани сабабли жамият бугунги кунда қотиллик, ўғирлик, фаҳш ишларга тўлиб-тошди-ку! Энди бунинг олдини олиб бўлмай қолди-ку! Оллоҳга тўла қайтмагунимизча, сиёсатни ўзгартирмагунимизча бу ифлосликлар давом этаверади... Ҳар қандай ҳаром ишлар, яъни манфаат йўлида қилинган уринишлар ҳаромдир. Инсон ҳамма ишларга аста-секин кўникади. Оллоҳ эзгуликни дилимизга солсин илоё.... Юзимизни Оллоҳга буриб, ёмонликни ҳам аста-секин тарки одат қилайлик! Оллоҳ кечиргучидир... Кеч бўлса-да, тавба-тазарруларимизни инобатга олиб, гуноҳларимизни кечиргай...

Бутун умрларини ҳалол меҳнат билан ўтказиб, Оллоҳни деган, унинг истакларини жон-тани билан бажарган минглаб хонадонларни биламан. Уларнинг фарзандлари ҳам ёмон ишларга бирор вақт қўл урмадилар. Шулардан бири Салим ота эди. У киши исломнинг барча хизматларини сидқидилдан бажардилар. Лекин кейинги кунларда юқорида тилга олинган ёмон хулқли кишилар туфайли масжидга бормай қўйдилар. Дунёда бундан кўра оғир фожиа йўқ... Инсоннинг тўла камол топганини Оллоҳни тўла тан олганидан аниқлаш мумкин. Бундай кишиларга Оллоҳнинг саховати чексиздир... Ватанни, миллатни севиш ҳам Оллоҳнинг саховатидир. Ватанга, миллатга бефарқ қараш эса Оллоҳдан узоқлашишдир. Чунки Оллоҳсиз биз ватанли бўлолмасдик, миллат бўлиб шакллана олмасдик... Оллоҳ бизларни доим муқаддас йўлда бирлаштиради. Қудратли кучга айлантиради. «Ўзлигимиз»ни севиш ҳам Оллоҳнинг иноятидир... Оллоҳдан узоқлашганлар бизни ватандан, миллатдан совутдилар. Ватан, миллат бизнинг кўксимизда — Оллоҳнинг ёнида... Оллоҳдан узоқлашиш ватан, миллатдан жудо бўлишдир...

Оллоҳгина абадийдир! Дунёи олам, жумладан биз ҳам Оллоҳнинг абадий мулкимиз! Оллоҳни десак, унга суянсак, ҳеч қачон янглишмаймиз! Ота-боболарнинг руҳларини чирқиратмаймиз! Хокларини оёқ ости қилмаймиз! Муқаддас китобларимизни ёқмаймиз! Ёдгорликларимизни бузмаймиз! Қондошларимизга меҳр-оқибат кўрсатамиз! Ўзимизни қотиллик, ўғрилик, сотқинлик, хоинликлардан тиямиз!

Оллоҳни таниган, унга астойдил топинган, уни шарафлаган бандаи мўминларга шарафлар бўлсин! Олийжаноблик, эзгулик элтувчи нурли йўл — Оллоҳнинг йўлидаги сафларимиз кенгайсин! Поклик билан бу йўлга тушганларга ҳам олам-олам шарафлар бўлсин!

Узоқ вақт шайтонлар билан фаришталар, яъни эзгулик билан тубанлик орасида кураш борди. Шайтонлар шафқатсиз бўлганликлари учун енгиб келдилар, фаришталар раҳмдил бўлганликлари учун енгилиб келдилар. Натижада адоқсиз кулфатларга дучор бўлдик, адоқсиз кўз ёшлар тўкдик... Оҳу фиғонларимиз Оллоҳнинг қулоғига етиб борди. Оллоҳ фаришталарга саховат кўрсатди, эзгулик юзага чиқа бошлади... Илоё Оллоҳ бизларни шайтонлар томонига эмас, фаришталар томонига ўтишга чорласин!

Оллоҳга, унинг эзгуликка бошловчи фаришталарига ҳам шарафлар бўлсин!

ЧЎЛДА БЎСТОН ЯРАТИЛАДИМИ? ҲА, АЛБАТТА!

ДЕЙДИ УСМОН ЮСУПОВ РАЙОНИДАГИ БЕРУНИЙ НОМЛИ ДАВЛАТ ХЎЖАЛИГИ ДИРЕКТОРИ, ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ФАНЛАРИ НОМЗОДИ, ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ ДЕПУТАТИ АМИР ТЎРАЕВ.

— Амир ака! Иш «ўзинг учун ўл етим» тусини олаётган шу алғов-далғов замонларда Қарши чўлининг узоқ Туркманистон чегарасида жойлашган хўжалигингизда аҳвол қалай! Қадимдан боғроғу экинзорлар маскани бўлган хўжаликларда ҳам дўппи тор келиб турган шу шароитда йўқчилик, қимматчилик халқингиз тинкасини қуритмаяптими!

— Бу элга келган тўй албатта, бизни ҳам четлаб ўтаётгани йўқ. Лекин турмушимиз бошқаларникига нисбатан дуруст бўлса дурустки, ҳаробмас. Сиз бийдай чўл ўрнида ташкил топган хўжалигимизнинг эндигина етти ёшга тўлаётганлигини ҳисобга олиб аҳволимизни тасаввур этаяпсиз, чоғи. Аслида кичкина деманг бизни, кўтариб урамиз сизни дейдиганлар хилиданмиз. Негаки, ҳамёнимиз семизлигидан белимиз бақувват... Масалан, ўтган йилни олайлик. Асосий тармоғимиз пахтанинг ўзидан 6.300 тонна хирмон кўтардик. Бу режадагидан 2 минг тонна кўп демакдир. Президентимиз фармонларига кўра режадаги ҳосилнинг 5 фоизи ва режадан ортиқчасини сотиш ўз ихтиёримизда .Умумий ҳисобкитобларга кўра 1991 йилги соф фойдамиз 8 миллион сўмни ташкил этади.

— Демак, даромадга қараб буромад денг...

— Албатта-да! Биз энг аввало аҳолини ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ҳимоя қилишга эътиборни қаратмоқдамиз.

— Масалан...

— Масалан, Президент фармонига биноан аҳолига 70 гектар суғориладиган ер бўлиб бердик. Биргина ўтган йилнинг ўзида теппа-текинга 500 тонна ем-хашак, 70 тонна дон тарқатдик. Шу кеча-кундузда баҳорги экиш мавсуми учун яна 150 килограммдан ғалла, 10 килограммдан нўхот тарқатаяпмиз.

Меҳнат жамоаси қарорига мувофиқ олинадиган соф фойданинг 10 фоизини мактаб ўқитувчилари, боғча муаллимлари ва медицина ходимларига мукофот тариқасида тақсимлаяпмиз. Ўқувчиларга кўрсатаётган моддий ёрдамимиз ҳам кам эмас. Бизда фақат бошланғич синф ўқувчиларигина эмас, балки 11-синфгача бўлган ҳамма болаларга бир маҳал бепул овқат берилаяпти. Бундан ташқари мавжуд 20 га яқин ногирон ўқувчимизга 25-50 сўмдан стипендия тўлаяпмиз. Шунингдек, турли шаҳарлардаги олий ўқув юртларида таълим олаётган 20 дан зиёд ёш йигит-қизга ҳам ойига 400 сўмдан стипендия ва байрам кунлари улгуржигина қилиб «байрам пули» бериб турибмиз.

Айниқса, серфарзанд оилаларга кўпроқ мадад кўрсатаяпмиз. Ўтган йилдан бошлаб 8 ва ундан зиёд фарзандли оилаларга ойига 300 сўмдан ёрдам беришни йўлга қўйдик. Бунақа оилалар электр, сув ва квартира ҳақи тўлашдан ҳам озод этилганлар. Хўжалигимизда янги келин-куёвларга ҳам бира-тўла 2 минг сўм тўёна бериш йўлга қўйилган. Айниқса асосий бойлигимиз бўлган одамларнинг саломатлигига катта аҳамият берилмоқда. Ҳар йили камида бир бор Тошкент ва Самарқанд шаҳарларидан етук мутахассисларни чақиртириб, аҳолини тўлиқ тиббий кўрикдан ўтказамиз. Камқон ё касалмандлиги аниқланган одамларга моддий ёрдам кўрсатмоқдамиз. Ўтган йили худди шу мақсад учун 44 минг сўм маблағ ажратилган

— Кечирасиз, сизларда шифохона масаласи қандай!

— Ўз ҳисобимиздан касалхона қурганмиз. Унда 20 га яқин шифокор ишлаб турибди. Эҳтимол, айтсам сиз учун ҳам янгилик бўлар, бизда касалхонанинг ҳамма сарф-харажати, ҳатто хизматчиларининг маошигача хўжалик ҳисобидан. Врачлар учун бош мутахассисларимиз даражасида маош тайинлаганмиз.

— Мени хўжалигингизга жуда қизиқтириб қўйдингиз. Сўзларингизни эшитиб, чўлда пайдо бўладиган гулистонни тасаввур этаяпман. Деҳқончилигу бошқа даромад манбалари ҳақида батафсилроқ сўзлаб берсангиз.

— 7.200 гектар еримиз бор. Шундан 4 минг гектари суғориладиган. Қолгани яйлов. Ўтган етти йилда ҳосилдорлик 6 центнердан 25 центнерга кўтарилди. Фақат пахтачилик эмас, полизчилик, сабзавотчилик, мевачилик ва чорвачилигимиз ҳам ривожланмоқда. Ҳозир 150 гектар боғимиз, ток ва анорзоримиз мевага кирган. Ҳамма соҳада ижара усулига ўтилган. Ижарачилар чек системаси асосида ишлаб даромаду буромадни ўзлари ҳисоб-китоб қилиб борадилар. Демак, ортиқча чиқимга йўл қўйилмайди, маблағ беҳуда совурилмайди.

Чет эллар билан бевосита бирор алоқа ўрната олдилaрингизми!

— Ҳа, яқинда американиклар билан шартнома туздик. Ўз ихтиёримиздаги 800 тонна толамиз эвазига улар 20 минг тонна пахтани қайта ишлайдиган завод қуриб беришади. Бу дастлабки қадамимиз. Яқин келажакда худди шу йўл билан ёғ цехи ғишт ва консерва заводлари, тери ошлаш фабрикаси бунёд этишни кўзда тутаяпмиз. Лекин очиқ эътироф этиш керакки, жумҳуриятимизда ҳали бу соҳада катта бюрократик тўсиқлар турибди. Уларни таг-туги билан қўпориб ташламагунча хориж билан алоқаларга кенг йўл очилмайди.

— Сизни 1971 йилда илмий диссертация ёқлаган фан номзоди деб эшитувдим. Директорлик юмушлари билан бўлиб, илмий ишларни йиғиштирдингизми ё...

— Йўқ, давом эттираяпман. Шу пайтгача жами 50 босма табоқдан иборат китобларим чоп этилди. Бу йил, агар оллоҳ насиб ўтса, «Қарши чўлидаги янги ўзлаштирилган ерларда деҳқончилик асослари» мавзуидаги докторлик ишимни ҳимоя қилмоқчиман.

— Директор, олим... бунинг устига вилоят советининг ноиби ҳамсиз...

— Билиб турибман. Наказлар ҳақида сўрамоқчисиз. Энг катта наказим — 32-, 33-, 34- ва бошқа хўжаликлар ўрамидаги ер ости суви кўтарилиб, шўрлаб ётган 50 минг гектар ерни деҳқончиликка қайтариш. Бунинг учун энг аввало бутунлай ишдан чиққан ЮВ коллекторларини қайта созлаб ишга тушириш керак эди. Айни пайтда «Қаршистрой» қурувчилари бу вазифани бажаришаяпти. Яқин келажакда қайта тирилган ерлар ўз эгаларига топширилади.

— Янглишмасам, ўтган сайловда Ўзбекистон халқ депутатлигига 225-Нишон сайлов округидан район совети раиси Ҳ. Фармонов ва сизнинг номзодингиз қўйилган эди. Ушанда «Халқимиз оддий директорга эмас, район совети раисига овоз беради» деб ҳеч ўйлаганмидингиз!

— У пайтлар ишим кўплигиданми, ҳар ҳолда бутунлай эсимдан чиқиб кетган. Қолаверса, ҳозир ҳам вилоят советининг ноибиман. Халқимизнинг қанча наказн бўлса, бош устига!

— Кечирасизу, баъзилар барибир сайловдаги рақибингиз билан муносабатингиз ҳақида ўзгача фикрлашадилар. Масалан, рўзномамизнинг 1 февраль сонида эълон қилинган «Ҳақиқатнинг мураккаб йўли» сарлавҳали мақола муаллифлари айримлар Ҳ. Фармонов билан боғлаётган (бу масалага онд ҳақиқий хулосани фақат суд айтишга ҳақли) бир жиноий иш ҳақида тўхталиб, «Ҳатто мулоҳазали кишилар бу машмашаларнинг ортида совхоз директори (депутатликка номзод) Амир Тўраевнинг ўзи турибди, дейишяпти. Биз бу гапларга ишонмаймиз-у аммо шу ўринда ўз андишамизни айтиб ўтмасак бўлмас...». дейишади...

— Сизни яхши тушундим,, лекин ҳозир айтганимдек, сайлов давридаги гаплар эсимдан чиқиб кетган. Мақола муаллифлари мен ҳақимдаги машмашаларга тўхталиб, «биз бу гапларга ишонмаймиз...» дейишибдими, ўша фикрларида туравер салар, тўғри бўларди. Дарҳақиқат, мен бу ишлардан йироқман. Ўша бемаза шўрвани ким пиширган бўлса, ўзи ичаверсин, мени меҳмонга айтмай.

— Гап сайлов ҳақида кетар экан, яна бир воқеа эсимга тушиб кетди. Сизни Президентга номзод Муҳаммад Солиҳнинг рўзномада эълон қилинган ишончли вакиллари рўйхатида кўрувдим. Шу ҳақда...

— Кечирасиз, гапингизни бўлдим. Ишончли вакил эканлигимни газетада ўқиб ўзим ҳам ҳайрон қолганман. Аслида, мен ҳеч кимга ишончли вакил бўлган эмасман. Лекин ҳар икки номзодга ҳам ҳурматим чексиз. Хўжалигимизнинг 90 фоиздан зиёд сайловчиси И. Каримовга овоз берди. Шахсан мен Каримов каби халқпарвар арбобларни тарих юз йилда бир бора яратади деб биламан. Бас, халқ истиқлоли бахт- саодати учун хизмат қилишга бел боғлаган экан, Муҳаммад Солиҳга ҳам ҳамиша худо ёр бўлсин дейман.

— Сизнингча, жумҳуриятимизда ерни хусусийлаштириш афзалми ёки ижарага бериш!

— Менимча, хусусийлаштирилгани дуруст.

— Сўнгги савол. Ўзбекистон қишлоқ хўжалигининг келажагига қандай қарайсиз!

— Албатта, истиқболни кўраман. Лекин бунинг учун энг аввало ер ҳақиқий эгалари — деҳқонларга қайтарилиши шарт. Кейин хўжаликлар жаҳон мамлакатлари билан бевосита эркин муомалага чиқа олиши керак. Деҳқонлар нима экишни ва ундан қанча ҳосил олишни ўзлари режалаштирсинлар. Бошқа муаммоларни эса навбатма-навбат ҳал қилса бўлади. Масалан, сертола ва касалликка чидамли янги пахта навларини яратиш, ҳосилни исроф қилмай терадиган унумдор машиналарни ихтиро этиш ерларни суғориш, мелиоратив ҳолатни яхшилаш ва ҳоказо...

Ишончим комилки, мустақил Ўзбекистоннинг келажаги порлоқ. Ватанимиз яқин истиқболда жаннатмакон ўлкага айланади. Хусусан, биз чўлда жойлашган хўжалигимизда ана шундай ўлканинг бир бўстонини бунёд этамиз.

Суҳбатдош:
Мурод КАЛОНХОНОВ.

Тошкент шаҳар қурилиш бош бошқармасига қарашли 1-автокорхонада тажрибали ҳайдовчилар меҳнат қилишади. Уларнинг фидокорлиги туфайли объектларга керакли материаллар ва техника ўз вақтида етказиб берилаяпти.

Суратда: колонна бошлиғи Тўхтамурод Абдуллаев ҳайдовчи Б. Солиҳовга йўлга чиқиш олдидан топшириқлар бермоқда.

Р. АЛЬБЕКОВ олган сурат.

ҲАР КУНИНГ НАВРЎЗ ЎЛСИН

ТАШКИЛИЙ КОМИТЕТ МАЖЛИСИДА ҚАТНАШИБ

Аёзу изғирини билангина эмас, балки бозор иқтисодиёти, нарх-навонинг эркин парвози, озиқ-овқат, кийим-бош тақчиллиги, пулнинг қадрсизланишию купонбозлик билан этимизни жунжиктирган, баданимизни совитган, дилимизни музлатган буржи ҳокий оёқлаб қолди. Булутларнинг сийракланиши, қуёш ҳароратининг кундан-кунга ортиб бориши оғиз кўкка етадиган дамлар яқинлигидан дарак бераётир.

Кўп соғинч ва интиқлик билан кутаётганимиз — фасли Наврўз даракчиси — бинафшалар очилди, бодом гуллади. Қишни севаман,- чунки ундан сўнг албатта баҳор келади, деган адиб нақадар ҳақ! Жадийнинг изғиринига, далвнинг қаҳратонига, ҳутнинг яхмалагига сабру бардош ила чидадик. Иншоолло, энди ҳамал кириб қўйларимиз эгиз туққай, савр келиб ерга насиба уруғи қадагаймиз, жавзода нилий осмонга, ям-яшил боғ-роғларга боқиб яратганга шукроналар ўқигаймиз.

Мустақил республика халқи ўтган йили Наврўз байрамини илк бор расмий байрамлар қаторида зўр тантанаю шодиёналик билан нишонлади. Айниқса, Тошкентнинг бош майдонидаги сайллар пойтахт аҳлида жуда катта таассурот қолдирди. Яратиш, яшнатиш, дўстлик, меҳру муҳаббат, ҳалоллик ва поклик айёмини бу йил янада жозибалироқ ўтказиш зарур, токи у жаҳон назарида, дўсту душман олдида ҳозирги иқтисодий қийинчиликлар иродасини бука олмаган, келажакка ишонган ва уни ўз меҳнати билан порлоқ этишга аҳд қилган кўп миллатли халқимизнинг ҳамжиҳатлик кўригига айлансин.

Наврўз умумхалқ байрамига ҳозирлик кўриш ва ўтказиш республика ташкилий комитетининг мажлиси ана шу руҳда ўтди. Тошкентда бу йилги Наврўзга бағишланган бош тантаналарни Ўзбекистон миллий боғида уюштириш мўлжалланмоқда. Мажлисда ана шу тадбирга тайёргарлик масалалари муҳокама этилди.

Бироқ фақат сайлу томоша, ўйин-кулги Наврўз анъаналарини тўлиқ ифода этолмайди. Наврўз — меҳр-оқибат фасли. Унда ота-оналарга, ёлғизу майиб, дардману ожизларга, етим-есирларга мурувват кўрсатилади, гина-кудуратлар унутилади, уруш-талашларга чек қўйилади. Энг муҳими Наврўз — меҳнат фасли. Ҳамал шамолидан кўпчиган заминга уруғ сочилади, ниҳол экилади.

Мажлисда юртимизни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишларини қўлга олиш, ногиронларга мурувват кўрсатишдек қадимий анъаналарни ривожлантириш ҳақида ҳам сўз борди. Ташкилий комитет раиси, Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Эркин Самандаров айниқса мевали дарахтлар ҳамда терак ниҳолларини экишга эътибор бериш лозимлигини таъкидлади.

Ҳақ гап. Аждодларимиздан қолган жаннати боғ-роғларни қийратдик, булоқлару дарёларимизни қуритдик, «Юртимизни боғу бўстонларга бурқаймиз» шиори остида Ўзбекистонни буткул гиёҳ унмас саҳрога айлантиришимизга сал қолди. Ҳалиям кеч эмас. Қандай аҳволда бўлмасин бу диёр энди ўзимизники. Боғларимизни, экинзору полизларимизни яшнатайлик, шаҳару қишлоқларни обод қилайлик. Бир сўз билан айтганда, турмушимизни ҳамжиҳатлик билан тиклайлик.

Биласизки, ҳамма эзгу ишлар Наврўздан бошланган. Келинг, биродарлар, қавму қариндошлар, 1992 йил баҳорида юртимиз, турмушимиз, қадриятлар ва маънавиятимиз тикланишига асос солайлик.

Абдукарим РАҲИМБЕРДИ.

• Хориждаги ватандошлар •

ҚАСАМГА СОДИҚ ҚОЛИШ

Мозийда бўлиб ўтган дунё ишларию ёшини яшаб-яшамай дорулбақога рихлат этган ҳамда меҳрибон Оллоҳ узун умр ҳадя этиб, бу кўҳна заминнинг қаерларидадир ўз ризқу насибасини териб еб юрган тарихий шахслар ҳақида ўқиш ва ёзиш, уларнинг қилган ишларию айтган сўзларига холис баҳо беришдек бир замон келганига шукроналар айтсак арзийди. «Таъқиқланган» шахслар хусусида бирон-бир илиқ фикр билдирган, тўғрироғи — ҳақиқат кўзига тик қараганлар таъқиб ва танқид остига олиниб сарсону саргардон бўлган кунлар, хайрият, ортга чекинди. У дамлардан эса фақат совуқ ва машъум хотираларгина қолди. Иншооллоҳ, кўз тегмасин.

Тарихнинг ўқилмаган китобларини ҳали тўласинча мутолаа қилиб улгурганимиз йўқ. Унда азим Туркистонга ва шу муқаддас ўлканинг кўпгина ўғлонлари фаолиятларига оид саҳифалар ҳам бисёр. Хусусан бир вақтлар давр тўфонлари ичра қолиб ихтиёрий ё мажбурий, истаб ё истамай қадрдон тупроқни тарк этиб, дўсту оғайнини доғу ҳижронда қолдириб, юракда дарду ҳасрат, дийдада нам билан хорижга бош олиб кетганлар, мусофирлик, ватанни, аждодларнинг қабри муборакларини қўмсаб юрган собиқ юртдошларимиз — муҳожир ватандошлар ҳақидаги кўпгина ҳақиқатлардан тўласинча воқиф эмасмиз ҳали. Улардан бири Туркистон тарихи, туркий халқлар қисмати билан чамбарчас боғлиқ бўлган юзлаб илмий мақолалар, асарлар яратган йирик олим, хассос тарихчи, Улуғ Ватан уруши кезларида немислар қўлига тушиб қолган тутқин асирлардан «Туркистон легиони миллий қўмитаси»ни тузган ва шу кунларда 86 баҳорни қаршилаб Олмониянинг Дюссельдорф шаҳрида яшаб келаётган Вали Қаюмхондир.

Хўш, аслида у ким! Яқин вақтларга қадар уни «сотқин», «ватан хоини» деб кўп ўқиб, кўп эшитганмиз. Иккинчи жаҳон уруши даврида асир тушган ёш юртдошларини мушкул вазиятдан қутқаришга ҳаракат қилиб, уларни дўзахий шароит — ҳарбий тутқунлар лагерларидан озод этишни ўз зиммасига олган, шу мақсад йўлида миллий қўмита тузиб дастлаб 100 минг ёш туркистонликни, кўп вақт ўтмай 250—280 минг собиқ туркий аскарларни бирлаштирган одамни — миллат тақдири учун собитқадам, толмас курашчини «фашистларнинг ювиндихўри» ва ҳоказо бўлмағўр номлар билан атаб келдик. Бугун эса хижолатдамиз. Негаки яқин вақтларга қадар нафақат Вали Қаюмхон, балки Боймирза Ҳайит, Мустафо Чўқай, Фитрат ва яна бошқа миллат жонкуярлари, мунавварлар хусусидаги ҳақиқатдан деярли воқиф эмас эдик. Гумроҳлик шу даражага бориб етган эдики, асл ҳақиқатдан хабардор бўлган баъзи бир хашаки олиму тарихчилар кўра била туриб улар шаънига ҳар хил бўҳтон тошлари отдилар, беъмани ва сохта ёрлиқлар ёпиштирдилар. Ундайлар ўз жазосини топдилар, топарлар. Зеро, ҳеч бир жиноят жазосиз қолмағай...

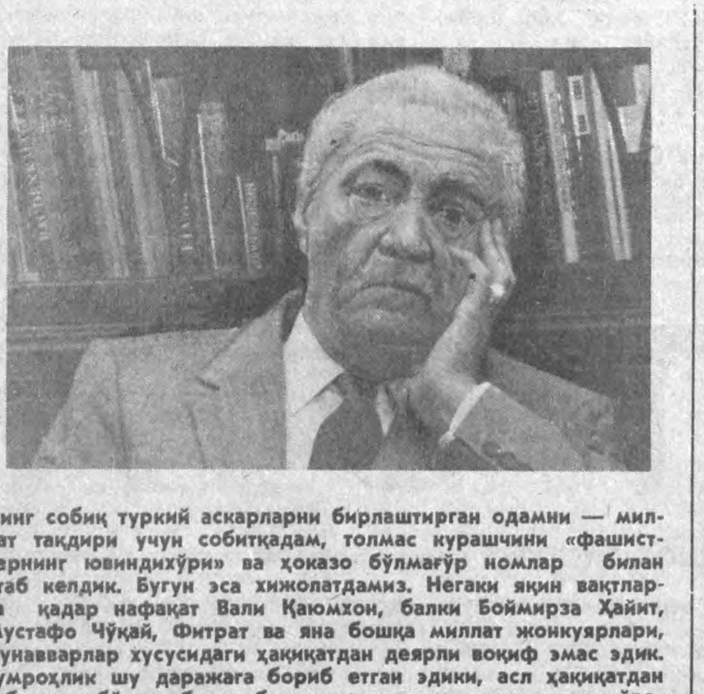

Вали Қаюмхоннинг Тошкентдаги Пичоқчи маҳалласида туғилиб 1921 йил охирида Файзулла Хўжаев, Саттор Жаббор (у ватанга қайтгач профессор бўлган ва кейин... халқ душмани деб отиб ташланган) билан бирга Олмонияга боргани, у ерда олий зироат ва олий сиёсат мактабини тугатиб илмий иш ила шуғуллангани, Туркистон миллий истиқлол байроғи остида қасам ичгани боис 70 йилдан буён чет элда яшаб келаётганига қарамай бирон-бир давлат қарамоғига ўтмагани кўпчилик муштарийларимиз учун янгилик бўлишига шубҳа йўқ. Оврўпога йўл олишдан олдин мунаввар Вали Қаюмхоннинг буюк ҳоқон Амир Темур сағанаси олдида тиз чўкиб «Миллат тақдири учун кўрашаман» деб кўзда ёш билан қасам ичгани, устози Фитратга қўл бериб зиммасидаги жами вазифаларни бажармагунга қадар хориждан қайтмасликка онт ичгани ва шу кунларгача берган сўзи устидан чиқиб келаётгани далиллари ҳам кўпчилигимизга маълум эмас. Ҳа, қасамга бир умр содиқ қолмоқ — мардларнинг иши.

Муҳожир юртдошига ватандан тош отиб бировлар унвон олишди, бировлар амал... Унинг суратига мўл-кўл қора бўёқ чаплаб кимлардир мақола, «илмий иш»лар ёздилар, фан номзоди ва ҳоказолар бўлдилар. Менга қолса Вали Қаюмхонни халқ академиги деб атаган бўлур эдим — қадрдон ватандошимиз фаолияти билан қизиққан дамларим кўнглимдан ана шундай фикрлар кечди...

Азиз муштарий, эсингизда бўлса «Халқ сўзи»нинг шу йил 18 январь сонида Олмонияга бориб у ерда Боймирза Ҳайит, Вали Қаюмхон ва бошқа собиқ юртдошларимизни кўрган, мулоқотда бўлган Музаффар Асадуллаев билан журналист Йўлдош Исмоил БАРОТБОЙ ўғлининг суҳбати чоп этилган, унда рўзнома сизларга Вали Қаюмхон ҳақида мақола беришни ваъда қилган эди. Муҳожир ватандошимизнинг қуйида эътиборингизга ҳавола этилаётган мақоласини ҳам таҳририятимизга заҳматкаш, тиниб-тинчимас ҳамкасбимиз — Музаффар ака олиб келдилар. В. Қаюмхоннинг ушбу ёзганлари ғоят қимматли бўлиб, унда муаллифнинг сафдоши, қадрдони, Миллий Туркистон ҳамжамиятининг чет элдаги раиси бўлган Мустафо Чўқаев ҳақидаги хотиралари қаламга олинган. Савоб ишга қўл урган М. Асадуллаев ва, албатта, муаллифдан «Халқ сўзи» беҳад миннатдор.

Шуҳрат ТЎЛҚИН ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

Вали ҚАЮМХОН

МУСТАФО ЧЎҚАЙБЕКНИ ЭСЛАБ

Миллий сиймоларимиздан бириси бўлган атоқли Мустафо Чўқайбек бундан эллик йил илгари вафот этдилар. 1890-нчи йил 7 декабрида Оқмасжид шаҳарида туғилган М. Чўқайбек 1941 йили декабрнинг 27-куни Берлинда вафот этдилар. М. Чўқайбек қозоқ уруғимизнинг кибор оиласидандирлар. Улар қабилачиликка йўл қўймас эдилар. Қозоғистон, Ўзбекистон ҳам Туркистон ўлкасининг бир бўлаги фикрида эдилар.

М. Чўқайбек олим, билимда, илмда тўла ва дипломат эдилар. Улар чет тилларда нашр этган асарларида парчаланмиш буюк, мустақил бир Туркистон даъвосини ўртага қўйдилар. М. Чўқайбек бошланғич мактабни Оқмасжидда, ўрта таҳсилни Тошкентдаги ўрис мактабида, юксак таҳсилни Петербургдаги университетнинг ҳуқуқ факултасида олдилар. М. Чўқайбек студентлик даврида ҳам Туркистон миллий масаласи билан машғул бўлдилар ва чор Русиянинг Туркистонга кўра қўллаган мустамлака сиёсатига қарши чиқдилар. Ўшал вақтда унинг қобилияти ва фаолияти Туркистон миллатчилари томонидан тақдирланар ва Мустафо улар ичинда миллий обрўга эга эдилар.

М. Чўқайбек 1929 йил декабир ойидан бошлаб «Ёш Туркистон» мажмуасининг бош муҳаррири эдилар. Миллий қутулиш учун курашувчи мажмуа эди. 1934-нчи йили эса Туркияга киритилиши ёсоқ этилди. «Йиқилганга бир юмруқ» сарлавҳада (мақолада — Ш. У.) М. Чўқайбек жавоб берди.

М. Чўқайбек чет тилларда бирқанча асарлар яратди ва бу орқали чет давлатларни Туркистонга жалб этмоқчи бўлдилар. Чунки бир томондан Москов бошлиқлари Туркистон миллий бошлиқларига қарши иғвода бўлсалар, иккинчи томондан Париж, Берлин, Лондон ва бошқа шаҳарларда ўрнашган рус муҳожирлари Туркистон истиқлол ҳаракатига қарши сохта хабар ва маълумотлар тарқатиб турар эдилар. Туркистон миллий эркинлик ҳаракатига қарши ҳаракатда рус муҳожирларининг партиялари — «Ёш руслар партияси», Керенский бошчилиғидаги «Социал-революционер демократлар партияси», «Монархистлар», «Кадетлар» ва бошқа партиялар фаолиятда эдилар. М. Чўқайбек буларнинг ҳаракатига қарши чиқдилар.

Иккинчи дунё сўғуши (уруши — Ш. У.) замонида бошимдан бу оғирликни кечирдим ва кескинликла уларнинг бу чиркин ҳаракатларига қарши курашдим. Чунки булар «тилмоч», «маслаҳатчи», «мутахассис» пардаси остида олмонларнинг муҳим сиёсий маҳкамаларида ва ҳамаки олмон олий қўмондонлигининг идораларида ўрнашган эдилар. Булар Туркистон ва халқимиз ҳақида чиркин маълумотлар бердилар. Масалан «Туркистон ўлкаси йўқ», «булар бир халқ ва миллат эмаслар», «буларнинг маданий тиллари йўқ», «булар фақат рус тилида бир-бирлари билан сўзлашурлар, шул сабабли улар рус тилида муомала қилиши керак ва рус тилида газета чиқазиши лозим, идора ишлари ҳам рус тилида кетиши керак», деб таклифларда бўлдилар. Мен ёлғиз эдим. Кимса олдимда эмас эди. Олмон сиёсий, милитар илми ва бошқа кишилари билан сўзлашиб, меморандумлар топшириб, охирда буларни Туркистон ишидан четлантирдим. Сиёсий кишилар менга ҳақ бердилар бу курашимда. Сўнгра буларнинг барча сохта даъволарини, таклифларини олмонлар рад этдилар. Бу ҳаракатимда бирқанча олмон дўстларим ёрдам бердилар. Бухородан, Тошкентдан талабалар Берлинга келган вақтда шу рус муҳожирлари «...хўкизлар, эшаклар келмоқдалар», деб газеталарида ёздилар. М. Чўқайбек «1929 (йил — Ш. У.) декабрь — 1934-нчи йил» сарлавҳали мақоласида «...Умумиятда муҳожиратда нашриёт ўзи қийин бир нарса бўлса-да, бу оғирлик биз, туркистонлилар учун икки қат эди. Бизим қаршимизда бир тарафдан бу ишни бузувчи кучлар масаласи турар эди. Туркистон муҳожирлари масаласи бошқа муҳожирларга қараганда бошқачароқ бўлди. Кичик бир истисно ила бизнинг сиёсий йўлбошчиларимиз юртда миллий душманларимиз асоратида бутуниси мажбурий фаолиятсизлик маҳкумиятида қолдилар. Кичкина бир қимиллаш, бош кўтариш тажрибаси бошларига оғир сазолар келтирди.

Йўлбошчиларимизнинг Москов пролетариат диктатураси қопқонидан қутула билган бир қисми узун замон юрт билан боғланмасдан қолдилар. Биз бутунимиз бирликда ва ҳар биримиз айриликда бутун туркистонлилар учун бўлган аҳвол руҳиятни янглишмасдан тайин эта биларлик ҳолдамиз. Фақат бизнинг миллий ғоямиз учун ёлғиз уни билмак кифоя этмайди. Унга керакли сиёсий шакл ва маъносини бериб атрофда англашарлик шаклда ҳозирланиш лозим. Миллий даъвомиз, миллий талабларимизни мумкин қадар кенг доирада ёйиб, бошқа мамлакат ва халқларни миллий давомиз ила таништириб, уларнинг назар-диққатини миллий кўрашимиз ва миллий ғоямизга жалб этиш керак» (1934) деб таклифда бўлдилар.

Хорижда Туркистонга оид кўп асарлар яратилди. Масалан, профессор Ёрқин 25 тадан ортиқ илмий, сиёсий, тарихий мавзуларда асарлар яратди. 508 саҳифалик Туркистон курашига оид муҳим китоб нашр этилган ва бошқалар ҳам бу ишга ўз ҳиссаларини қўшдилар. Булар ва бошқа нашрлар юртда маълум эмас. Тарихий душман М. Чўқайбек ҳақида «сотқин», «ватан хоини», «капиталистларнинг одами» деб ташвиқотда бўлдилар.

1917-нчи йил 12 декабирда вакиллар иштирокида ўтган тўртинчи фавқулодда қурултойи Қўқонда мухторият ҳукуматини эълон этди. М. Чўқайбек бу ҳукуматнинг президенти ўлароқ сайланди. М. Чўқайбек ўшал вақтда 26 — 27 ёшда эдилар. Бу мухторият ҳукумати ҳақида 1930 йил декабир ойида М. Чўқайбек деди: «Биз чор Русиясининг инқилобчи социал-демократик партиясига ишондик. Шунинг таъсири остида биз мухториятчи бўлдик. Лекин биз миллий талабимизга мухторият орқали эришамиз, деб ўйлаган эдик. Хато қилдик. Алдандик. Энди мухторият ҳукумати йиқилди ва бу билан баравар мухторият фикри ҳам йўқолди. Бугун ёлғиз истиқлол ва мустақил Туркистон ҳакамдир...» (1930 йил декабир ойида эълон этилди).

Бундан ташқари иккимиз орамизда бўлган суҳбатларда ҳам «Биз, чор Русиянинг олий мактабларида таҳсил кўрганлар чор Русиянинг Туркистонга кўра қўллаган мустамлака сиёсатига қарши эдик, лекин бизлар рус инқилобчи демократик партиясига ишондик ва Русия қўл остида қолиб федерация тарафдори бўлдик. Керенскийларнинг ҳукумати ваъдаларига содиқ бўлмади. Булар ҳам Туркистонга кўра чор Русиянинг сиёсатини давом эттирдилар. 1918-нчи йил феврал ойида Керенский ҳукумати большевиклар томонидан йиқитилди... Большевиклар ҳам чор Русиянинг колония сиёсатини бошқа шиорлар орқали давом эттирди. Қўқон миллий ҳукуматини битирди...

Биз ўз бирлигимиз ва ўз миллий кучимиз орқали эркинликка эришамиз. Бу билан баравар рус қўл остидаги ғайри рус халқлари билан бирлашиб сиёсий бир жабҳа тузишимиз лозим...». Бундай ташкилот Парижда қурилди ва француз тилида «Прометей» номи остида ойлик мажмуа чиқаздилар. Туркистон, Кафказия, Украина ва бошқаларнинг атоқли миллий бошлиқлари иштирок этдилар. Бу ҳаракатда М. Чўқайбек катта рол ўйнадилар.

Мунаввар қори, Сами қори, Убайдулла хўжа, Беҳбудий, Маҳмуд Обиджон ва бошқа миллатчиларнинг ёрдами орқали М. Чўқайбек «Туркистон миллий марказ шўроси»нинг раиси бўлдилар. Ўшал замонда М. Чўқайбек 20 ёшда эдилар. Убайдулла хўжа мухторият ҳукумати қурилишида М. Чўқай билан баравар фаолиятда бўлди.

М. Чўқайбек ва Убайдулла хўжа мухторият ҳукумати сингач, Оренбургда яширин ҳаракатда бўлдилар. Муҳтарам Убайдулла хўжани Берлинга келишим олдида Московда учратдим. Бу миллатчи туркистонлининг руҳи сўлган, қайғуда эдилар. Буларнинг сўлган юзлари ҳали кўз олдимда турадир. Акмал Икром ва Ботуни ҳам кўрдим. Буларда бирор қайғулининг нишони йўқ эди...

М. Чўқайбек 1919-нчи йили Кафказия орқали Туркияга, Туркиядан Парижга келиб жойлашдилар. Шул вақтларда Шимолий Кафказия миллий ҳукуматининг ҳарбий министри, атоқли Алихон Кантемир билан Парижда яқин алоқада эдилар. Бу дўстлик М. Чўқайбекнинг вафотига қадар давом этди. 1922-нчи йили Убайдулла хўжани Сибирияга сургунга юборилгани ҳақида хабар келди. Барчани қайғуга солди...

1941-нчи йили олмон ва совет сўғуши (уруши — Ш. У.) бошланган вақтда М. Чўқайбек Парижда, мен эса Берлинда эдим. Биздан бошқа бирор туркистонли Оврупода йўқ эди. Ёлғиз эдик. Москов М. Чўқайбек ҳақида сохта хабарларни кучли ҳолда тарқатиб турар эди... Ҳақиқатда эса М. Чўқайбек муҳожиратда, иқтисодий жиҳатдан оғир ҳолда эдилар. Улар кундалик ҳаётларини бошланғичда Париж вогзалларида йўлчиларнинг юкини ташиб ҳаёт кечирдилар. Лекин оз вақт ичида М. Чўқайбек Франсиядаги ҳаёт, одат билан танишиб, француз тилини ўрганиб ҳаётларини йўлга солдилар. М. Чўқайбекка ҳеч бир томондан ёрдам келгани йўқ.

1941-нчи йили ва бундан бир қиш даъфа илгари Парижда бўлган вақтим уларнинг ҳарб замонида моддий жиҳатдан яна оғир ҳолда эканликларини сездим. Берлинга келгач, Берлин университетининг Шарқ институти билан алоқага кирдим ва дўстларим ёрдами орқали, айниқса профессор Менде ва давлат котиби доктор Лейбbrand ёрдами туфайли институт билан келишдим. М. Чўқайбек Туркистон ҳақида илмий ва сиёсий асарлар, мақолалар ёзиб беришига имконият туғилди. Парижга яна бориб уларга университет билан бу келишувимни билдирдим. Бу билан иқтисодий жиҳатдан таъминландилар. 1941-нчи йили бир қиш даъфа яна Парижда бўлдим. Бирга бўлдик. 1941-нчи йил ўрталарида мен билан бирга Берлинга — ёнимга келдилар. Чунки олдимизда буюк вазифалар турар эди. Оқшом ҳар куни ёнимда бўлдилар. 1945-нчи йили май ойида сўғуш битгач, М. Чўқайбекнинг рафиқалари Мария хоним даромадсиз, ёлғиз қолдилар. Чунки мен «Миллий Туркистон бирлик қўмитаси» президенти сифатида ҳар ой хонимга моддий ёрдам бериб турган эдим. Апрел ойида АҚШдан юртга қайтиб кетган доктор Карими ва профессор Кадир Осман орқали Мария хонимга 10 минг марка юбордим... Бу сўнгги ёрдамим бўлди. Чунки ғарбий иттифоқчилар Москвнинг талаби бўйича мени қамоққа олдилар — Туркистон масаласида. Икки йил қамоқда қолдим.

Олдиғим маълумотларга кўра, Париж университетининг Шарқ институти ишхоналарини, китобларини ўз қарамоғига олиб, алоҳида бир институтга олишиб асли ҳолда жойлаштирган. Мария хонимга пансион (пенсия — Ш. У.) тайин этганлар. Бу муомала М. Чўқайбек чет мамлакатларнинг илмий ва сиёсий кишилари олдида қандай буюк обрўга эга эканликларини кўрсатадир. М. Чўқайбек ўзлари миллат йўлида қилган ҳаракат ва хизматлари ҳақида ҳеч сўз очмас эдилар. Бошқа илмий, сиёсий туркистонли кишилар ҳам шу фикрда эдилар. М. Чўқайбек ҳақинда ёлғиз оқ-қизил душманларимизгина эмас, афсуски миллий курашда ҳеч иштирок этмаган кимсалар ҳам сохта, ёлғон даъвода бўлдилар. 1971-нчи йили «Турк дунёси» мажмуасида (Истамбул) ҳам мен уларга жавоб берган эдим, лекин нашр этмадилар...

18/I—92.

Лотин имлосидан кирил алифбосига Ш. УМИРОВ ўгирди.

(Муаллиф тили ва услуби сақланди).

БАҲОР МОМОҚАЛДИРОҒИГА ЎХШАДИ

Ўтган куни кечқурун Тошкент осмонида бирин-кетин икки марта гумбурлаш эшитилди. Уларнинг зарби шу қадар кучли бўлдики, дераза ойналарининг зириллашидан бинолардаги сигнализация воситалари ишлаб кетди. Бу нима? Эрта келган баҳор момоқалдироғими?

Биз шу савол билан республика об-ҳавони кузатиш марказига мурожаат этдик.

— Тошкент осмонида кеча момоқалдироқ бўлгани қайд этилмади, — деди навбатчи синоптик Ирина Зайцева. — Лекин икки қайта кучли гумбурлаш рўй бергани кузатилди. У чамаси техник сабабларга кўра осмонда содир бўлган...

Одатда момоқалдироқдан сўнг ёмғир томчилайди. Тошкент осмонида рўй берган кечаги гумбурлаш момоқалдироқ бўлмаса-да, орадан кўп ўтмай шаррос ёмғир ёға бошлади.

Н. ШАКАРОВ.

МАОШ КЎПАЙДИ

ПАХТАКОР пахта тозалаш заводида тола олиш икки фоиз ошди. Шунинг ҳисобига ишчиларнинг маошига яна юз сўмдан қўшилди.

Завод Жиззах ва Қўқондаги турдош корхоналар, хорижий мамлакатларнинг ишбилармонлари билан ҳам ижтимоий-иқтисодий ҳамкорликни йўлга қўйиш тараддудини кўрмоқда.

Жўрақул МАМАТҚУЛОВ.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

БИРЛАШМАЛАР, КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР ВА БАНКЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Давлат банки қошида банклараро валюталар билан операция қилиш республика маркази (валюта биржаси) ташкил этилди.

МАРКАЗ (ВАЛЮТА БИРЖАСИ) ҚУЙИДАГИ ОПЕРАЦИЯЛАРНИ АМАЛГА ОШИРАДИ:

— бозор шароитидан келиб чиққан ҳолда талаб ва таклифлар асосида чет эл валюталарини сўмга сотиб олиш ва сотишни уюштиришни ташкил этиш ҳамда расмийлаштириш;

— корхона, ташкилотларнинг талаб ва таклифлари асосида пайдо бўлган валюта маблағларини номустақил ва эркин валюталарга ўзаро алмаштириш;

— бозорда муомалада бўлган чет эл валютасининг сўмга нисбатан қийматини аниқлаш;

— чет эл валютаси ва сўм билан тузилган битимлар ҳисоб-китобларини амалга оширишга ёрдам бериш.

Савдолар ҳар ҳафтада бир маротаба соат **10.00** дан **12.00** гача ўтказилади.

Биржада савдо ўтаётган пайтда банкларда валютаси бўлган бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг ишончли вакиллари назоратчи сифатида қатнашишлари мумкин.

Савдолар ҳар ҳафтада бир маротаба сешанба кунлари соат **10.00** дан **12.00** гача ўтказилади.

Кўрсатилган хизмат учун комиссион ҳақ марказ (валюта биржаси) аъзолари томонидан тузилган битимнинг умумий суммасига нисбатан **бир фоиз,** марказ томонидан эса **0,3 фоиз** миқдорида олинади.

Марказ (валюта биржаси)дан ташқарида чет эл валюталари билан амалга оширилган битимлар ғайриқонуний ҳисобланади.

Марказ (валюта биржаси)нинг манзили: **700001, Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳкўчаси, 6-уй** (Ўзбекистон Республикаси Давлат банки биносида).

Алоқа учун телефонлар: **32-75-20, 32-29-59.**

Телефакс: **32-77-04, 35-35-09.**

«ЭЛ КЎЗИ—ТОШУ ТАРОЗИ»

СИНОВ-ҚЎРИК

...Бугун табиб Неъматжон Абдуллаевнинг малҳами ва унинг даволаш усулини тезроқ тан олиш керакми ёки уни вақтида рад этиш зарурми, деган масала ғоят долзарб бўлиб қолди. (Бу муаммо хусусида «Халқ сўзи»нинг 21 февраль сонида батафсил тўхталган эдик).

Шу муносабат билан таҳририят халқ табибини махсус синов-кўрикка таклиф этди. У 28 февраль, жума куни, эрталаб рўзнома таҳририяти биносида ўтказилади.

Синов-кўрикда қатнашишни истаган беморлар (жигар, ўт қопи ёки буйрагида тоши бор кишилар ҳамда саратон-ўсма хасталигининг 1-, 2-босқичида азият чекаётганлар) касаллигини тасдиқловчи тиббий ҳужжат билан келишлари шарт.

Жамоатчилик асосида сайланадиган синов ҳайъати ҳар икки турдаги беморлар орасидан етти нафардан вакил танлайди ва Н. Абдуллаевдан малҳам олишга тавсия этади.

Дори олиб кетган беморлар ўз уйларида муолажа қилиб, даволаниш сўнгидаги натижа юзасидан тиббий-кўрик хулосасини 14 март куни таҳририятнинг фан, маърифат ва тиббиёт бўлимига топширишлари зарур.

Синов-кўрик натижалари «Халқ сўзи» рўзномаси таҳририяти жамоаси 14—15 март кунлари ўтказадиган «Бодом гули» кўрик-танлови давомида маълум қилинади.

«ХАЛҚ СЎЗИ» ЖАМОАСИ.

КОМСОМОЛ ЭНДИ ЙЎҚ

Навоий шаҳри ҳудудидаги Комсомольск кенти (посёлкаси) бундан буён Моликработ деб аталадиган бўлди. Аслида бу кент Моликработ чўли ўрнида тикланганди. Тўғри, уни бунёд этишда марказий минтақадан келган комсомоллар иштирок этишганди. Кентнинг комсомоллар номи билан боғлангани шундан.

— Эндиликда Степная, Совхозная, Фруктовая, Зеленая, Бульварная, Ворошилов каби номларни ҳам кентимизда учратмайсиз, — дейди Моликработ кенти советининг раиси Абдумажид Абдурашидов. — Улар ўрнига С. Айний, Й. Охунбобоев, А. Икромов, Ф. Хўжаев каби ўзбек халқининг фидойи фарзандларининг номлари билан аташни маъқул топдик.

Маҳмуд МАРДИ.

ШОҲМОТ

ОҚ ВА ҚОРАЛАР ЖАНГГА КИРГАНДА

Тошкентда эркаклар ўртасида шоҳмот (олий босқич) бўйича мусобақалар бўлиб ўтмоқда. Унда саралаш учрашувлари ғолиблари — жами 14 киши иштирок этмоқда. Биринчиликнинг бориши ҳақида ҳакам К. Малиничев шундай деди:

— Аслини олганда Ўзбекистоннинг 57-чемпионати ўтказилаяпти. Бу республикамиз истиқлолни қўлга киритгандан кейинги биринчи чемпионатдир.

Мана, тўрт тур орқада қолди. Ҳозирча тошкентлик Аркадий Блодштейн 4 имкониятдан 3,5 очко тўплаб, олдинда бормоқда. Иккинчи ўринни 3 очко билан Дмитрий Қаюмов эгаллаб турибди. Чирчиқлик Саид Йўлдошев 2,5 очко билан учинчи ўринда. Биринчилик эса 9 мартда ниҳоясига етади. Унинг якунларига кўра шоҳмот бўйича Ўзбекистон терма жамоаси тузилади.

Шоҳмотчиларнинг ёши турлича: спорт устаси Г. Борисенко 70 ёшда бўлса, М. Жўмаев 16 ёшда, холос.

Шуни қўшимча қилиш мумкинки, Сурхондарё вилоятидаги «Зукко» шоҳмот клуби ғолиб учун махсус соврин тайёрлаган.

Хондамир МИРХОДИЕВ.

Ўзбекистон Республикаси прокуратурасининг раҳбарияти ва жамоаси прокуратура органларида узоқ вақт масъул вазифаларда ишлаб келган, Улуғ Ватан уруши ва меҳнат фахрийси

Маҳат АЙТБОЕВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилиб, марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: *Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши*

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП

Тошкент шаҳри Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-07-94, 33-07-48, 33-10-60. Эълонлар бўлими: 32-09-25.

Индекс: 64608. Буюртма № 217. 100000 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12